

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
EVANGELICKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

Asistent pedagoga v praxi

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Autor: Petra Mušínská

Katedra: sociálně pedagogická

Vedoucí práce: Mgr. Marie Ortová

Studijní program: B 7508 Sociální práce

Studijní obor: Pastorační a sociální práce

Rok odevzdání: 2008

Prohlášení:

1. Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci s názvem Asistent pedagoga v praxi napsala samostatně a výhradně s použitím uvedených pramenů.
2. Souhlasím s tím, aby byla zpřístupněna veřejnosti pro účely výzkumu a soukromého studia.

V Praze dne 24.11. 2008

Petra Mušínská

Anotace:

Asistent pedagoga v praxi

Bakalářská práce se jmenuje *Asistent pedagoga v praxi*. V loňském roce jsem absolvovala Kurz speciální pedagogiky pro asistenta pedagoga. Překvapilo mě, kolik asistentů má v práci problémy, s učiteli i se žáky. Rozhodla jsem se, že vyberu čtyři asistenty a udělám s nimi rozhovory. Vybírala jsem je podle škol a podle žáků s postižením. Jsou z mateřské školy, základní školy, ze speciální školy a gymnázia. Jejich žáci mají poruchy jako ADHD, DMO a Autismus.

V první kapitole jde o zřízení funkce asistenta pedagoga. Co musí škola udělat, aby získala asistenta a jaká je jeho náplň práce. Druhá kapitola je o zákonech a vyhláškách. V další kapitoly jsou o práci asistenta s žákem s handicapem a postiženích – jaké jsou jejich příčiny a projevy, a v čem může takový asistent žákovi pomoci.

Zajímalo mě: v jaké škole pracují, postižení žáka, jaká je spolupráce s učitelem, se žákem a s rodiči. A jaký je jejich názor na integraci. První asistentka Alena má problémy se školou. Na začátku měla škola málo informací o práci asistenta pedagoga. Druhá asistentka Šárka neměla štěstí na třídní učitelku, která s ní moc nespolupracuje. Třetí, Milena, nemá nikde zastání. Práce s autistickým žákem je velmi náročná. Moc si se žákem nerozumí, rodiče se o výuky nezajímají. Čtvrtý asistent Mirek měl štěstí. Tak by to mělo vypadat. S třídní učitelkou pracují jako tým, funguje spolupráce i s rodiči, se žákem a školou.

Cílem mé práce je zjistit, jaké je ve skutečnosti uplatnění asistenta pedagoga v praxi.

The assistant of pedagogue in practice

My bachelor thesis is called – *The assistant of pedagogue in practice*. I have completed the course of the special pedagogic during the past year. I was surprised how many assistants have difficulties with their teacher/mentors as well as with the students. I've decided to make interview with four selected assistants. The selection was based on the school and their handicapped students. The students were taken from nursery school, basic school, special school and from the gymnasium. Selected students have dysfunctions like ADHD, DMO and Autism.

The first chapter is related to the process of establishing of the Assistant role within the organization. Providing information about the necessary steps how to find the proper people and what the role of Assistant is all about. The second chapter is mainly

relater to legal question of establishing such position. The next chapters are about assistant work with handicap children and about handicaps – what is the causality, exposure and how the role of the Assistant may help to minimize the impact of such a handicap.

I was interested in which school they are working, dysfunction type, how is the cooperation with teacher/mentor, student and parents. What they think about the integration of these people into society.

Alena – the first assistant has trouble with the school. Seems the school has not enough information about the role of an Assistant. The second Assistant – Šárka was unlucky with her teacher/mentor, which is not open to cooperation. Milena is alone in her role without any help around. The work with Autistic student is pretty difficult. Milena is not “tuned” on the wave with his student and the parents they do not care so much. And finally Mirek who is lucky – cooperating with his teacher as team, the cooperation with student, school and parents is working as well.

The goal of my thesis is what is the role of the Assistant pedagogue in the real world.

Klíčová slova:

asistent pedagoga – the assistant of pedagogue

DOM – Infantile paralysis

ADHD - Attention Deficit hyperaktivity Dosordes

Autismus (Aspergrův syndrom) - Autism (Asperg´s syndrom)

rozhovor - conversation

integrace – integration

trpělivost – patience

důvěra – confidence

komunikace- communication

spolupráce – cooperation

Obsah

1. Úvod	str. 1
2. Činnost asistenta pedagoga	str. 3
2.1 Činnost asistenta pedagoga	str. 3
2.2 Jak získat asistenta	str. 5
2.3 Platové zařazení	str. 5
3. Legislativní opatření	str. 8
4. Kurz: Studium pedagogiky pro asistenta pedagoga	str.11
5. Cíl a metodika výzkumu	str. 15
5.1 Cíl	str. 15
5.2 Metodika výzkumu	str.15
6. Kritéria	str. 18
6.1 kritérium: Asistent pedagoga a vzdělání	str. 20
6.2 kritérium: Asistent pedagoga a jeho náplň práce	str. 25
6.2.1 Osobní asistent versus asistent pedagoga	str. 25
6.2.2 Asistent pedagoga	str. 27
6.3 kritérium: Spolupráce asistenta pedagoga a pedagoga	str. 29
6.4 kritérium: Integrace žáka a specifika práce se žákem s ADHD, DMO a aspergerovým syndromem	str. 33
6.4.1 Syndrom ADHD	str. 36
6.4.2 Dětská mozková obrna	str. 40
6.4.3 Autismus – aspergerův syndrom	str. 43
7. Vyhodnocení	str. 47
8. Závěr	str. 57
9. Použitá literatura	str. 58

1. Úvod

Děti jsou pro většinu z nás kořením života. Zažíváme s nimi dobré i zlé, přináší nám radost, někdy i trápení a starosti. Příroda nám lidem to zařídila tak, že se rodí děti zdravé, silné a krásné, ale bohužel i duševně a tělesně méně zdatné. I bez ohledu na to, všechny děti na světě si zaslouží lásku a pochopení nás dospělých. V dnešní době existuje mnoho organizací, které se touto problematikou zabývají. Díky mediím (tisk, rozhlas, televize, literatura...) se i široké veřejnosti dostalo do podvědomí, že i děti s handicapem jsou právoplatnými členy naší společnosti a potřebují naši pomoc, aby byly schopné prožít i navzdory různým znevýhodněním kvalitní a smysluplný život.

Ve většině škol se snaží o integraci dětí s handicapem do běžných tříd mezi zdravé děti. Integrace by měla dětem pomoci se rovnoprávně začlenit do společnosti. Na druhé straně se zdravé děti učí toleranci vůči takovým dětem a učí se si vzájemně pomáhat. Aby integrace fungovala, měli by se do ní zapojit všichni, mímím tím rodiče, učitele, školu apod. Důležitá je vzájemná komunikace učitel – rodič – žák a naopak, bez které by práce nebyla efektivní. Každé dítě je individualita, má své potřeby a přání. Zvláště pak děti handicapované potřebují více času na porozumění nejen sebe, ale i okolí. Rodičům pomáhají nejen širší rodina, speciálně pedagogická centra a lékaři, ale také škola. Zvláště pak pedagog se musí naučit pracovat se svými žáky, měl by jim umět naslouchat. Práce pedagoga není jednoduchá, hlavně v situaci, když má ve třídě integrovaného žáka nebo žáky se speciálními vzdělávacími potřebami. Takový žák potřebuje individuální přístup v závislosti na možnostech a na konkrétních potřebách žáka nebo žáků. Pro zjištění optimálního řešení byla před několika lety zřízena funkce: **Asistent pedagoga.**

Dva roky pracuji jako asistent ve speciální logopedické třídě v mateřské škole. Naše škola je dvoutřídní. Do speciálně logopedické třídy jsou zařazeny děti s logopedickými problémy, s kombinovanými vadami, s opožděným psychomotorickým vývojem a děti s diagnózou ADHD. U nás máme tzv. „ obrácenou integraci“, tj.,

že mezi děti postižené jsou integrované děti zdravé. Mou náplní práce je péče o sourozence se zrakovým postižením. Práce spočívá v pomoci těmto dětem orientovat se ve škole, pomáhat jim se sebeobsluhou, připravovat jim pomůcky. Realizovat doporučení navržená SPC (Speciálně pedagogické centrum) a procvičovat zadané úkoly. V době nepřítomnosti svěřených dětí zaměstnávám hlavně děti, které potřebují

více pozornosti jako jsou například děti s ADHD. Přestože ve třídě máme menší počet dětí (dle Zákona č.561/2004 Sb.o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělání může být ve speciální třídě mateřské školy zapsáno max.19 dětí) je lepší, když jsou při práci s takovými dětmi ve třídě dvě učitelky. Lépe zvládají hlídat takové děti a navíc dvě učitelky jsou schopné věnovat se při práci více dětem. Učitelka si může vzít stranou předškoláky a já mohu zaměstnat malé děti.

Kolektiv učitelů, ve kterém pracuji, si váží přínosů mé práce asistenta. Úloha asistenta je velice závislá na dobrých vztazích v kolektivu a na osobnosti učitele, se kterým asistent pracuje. Přestože by se mohlo zdát, že v mateřské škole si děti jen hrají, učí se barvy, dny v týdnu a jednoduché počítání, je to práce velmi náročná a zodpovědná pro správný rozvoj a výchovu dítěte.

Přihlásila jsem se do kurzu pro asistenty pedagoga nejen pro rozšíření vzdělání, ale abych poznala i jiné asistenty a jejich práci. Hlavními tématy byla pedagogika, speciální pedagogika a také legislativa. Na základě absolvování kurzu jsem se rozhodla napsat bakalářskou práci o asistentovi pedagoga.

Cílem mé práce je zjistit, jak se daří naplňovat roli asistentů v praxi. Funkce asistenta je pro žáky a školu poměrně nová. Zajímalo mě, jak je tato pozice zavedena v určitých typech škol, čím je přínosem a naopak. Jak se asistentovi pracuje se žákem, do jaké míry spolupracuje s učitelem, jak funguje jejich vzájemná spolupráce. K tomu jsem si zvolila čtyři asistenty, které jsem poznala na kurzu. Asistenty jsem vybírala záměrně z různých typů škol, abych zjistila, ve kterých školách se asistent lépe uplatnil, jak ho přijal kolektiv, a kde práce s integrovaným žákem naplnila cíl jeho poslání. Zvolila jsem si metodu *rozhovoru*. Připravila jsem si otázky, pomocí kterých jsem chtěla získat nejpřesnější informace. Smyslem otázek bylo, aby sami asistenti o své práci přemýšleli a ne jen stroze odpovídali. Rozhovor jsem vybrala proto, že se domnívám, že jen tak mohou být odpovědi co nejautentičtější. Navíc předpokládám, že se o nich samotných dozvím víc, a že si můžeme navzájem pomoci v naší práci a předat si vzájemné zkušenosti.

Vycházím z informací získaných na kurzu. Z témat, o kterých jsme nejvíce s přednášejícími diskutovali, jsem určila kritéria, ze kterých jsem kladla otázky. Na začátku této práce představím činnost asistenta a její legislativní zakotvení. Dále vymezím jednotlivá kritéria, která postupně v jednotlivých kapitolách rozšířím o názory respondentů. Na závěr práce zhodnotím své poznatky a navrhnout řešení, která by zlepšila postavení asistenta ve školském systému.

TEORETICKÁ ČÁST

2. Činnost asistenta pedagoga

Dnešní školský systém umožňuje vytvoření takových škol, kde jsou poskytovány stejné šance na dosažení odpovídajícího vzdělání pro všechny žáky bez ohledu na jejich handicap. Důležité je, že vzdělání žáků se zdravotním postižením není výsadou jen speciálních škol. Na denním pořádku je integrace těchto žáků do běžných základních škol. Proto, aby bylo zajištěno efektivní speciální pedagogické působení na žáky ve škole, byla zřízena funkce **asistenta pedagoga**.

2.1 Činnost asistenta pedagoga

Náplň práce asistenta určuje ředitel školy. Minimálně polovinu pracovní doby tvoří přímé pedagogické činnosti:¹

Přímé pedagogické činnosti jsou :

- a) práce ve třídě v rámci spolupráce s učitelem a dalších pedagogických zaměstnanců
- b) pomoc s doučováním i mimo vyučovací hodiny
- c) usnadňování adaptace dítěte ze sociokulturně znevýhodňujícího prostředí na podmínky školy
- d) vykonávání dozoru v době přestávek, školních akcí, doprovod žáků mimo třídu
- e) vedení nebo pomoc s vedením volnočasových aktivit

Další činnosti asistenta jsou:

- f) kontrola domácí přípravy žáků a pomůcek
- g) pomoc při přípravě učebních pomůcek
- h) účast na poradách školy a třídních schůzkách
- ch) pomoc s úpravou prostředí – nástěnky, výzdoba třídy....
- i) komunikace s rodiči žáků
- j) vzdělávání se v čase mimo vyučování a v čase školních prázdnin
- k) účast na vzdělávacích aktivitách určených pro asistenta pedagoga

---

¹ Drotárová, Lucie: *Asistent pedagoga- stav v ČR 2006*, IPPP, Praha, 2006, ISBN 80-86856-22-4, str. 18

Asistent pracuje vždy pod vedením pedagoga, to znamená pod vedením třídního učitele, který zodpovídá za průběh a výsledky vzdělávání integrovaného žáka. V širším pojetí činnosti asistenta se jedná o pomoc žákovi začlenit se do školského systému, pomáhat mu při komunikaci s učiteli a také při komunikaci se svými spolužáky a se žáky mezi sebou. Podílí se na přípravě veškerých materiálů a pomůcek k edukační činnosti pedagoga a asistuje při dalších akcích v rámci školy jako jsou exkurze, školy v přírodě, ale i přecházení do jiných učeben. Asistent je ve třídě od začátku do konce vyučování, pomáhá dětem a zprostředkovává jim pedagogický výklad, pokud je potřeba. Při práci ve třídě má asistent pomoci žákovi / žákům při přípravě a úklidu pomůcek, asistovat při četbě a následnému vysvětlení textu, opakování a prohlubování učiva. Měl by umět vysvětlit práci s kompenzačními pomůckami a pomoci při práci s takovou látkou, která vyžaduje větší koncentraci a pozornost. Hlavně by měl asistent sympatizovat s dětmi. Měl by projevovat zájem o žáky a dodávat jim důvěru. Měl by umět spolupracovat s učitelem, podat mu pomocnou ruku.²

Asistent je pravou rukou učitele. I když je jeho práce velmi náročná a pro žáky a učitele je obrovským přínosem, není v současném školském systému dostatečně finančně ohodnocena. Pro přehled uvádím tabulku, ze které vyplývá, kolik činí mzda asistenta v jednotlivých platových třídách a vybraných platových stupních, které jsou určovány délkou pedagogické a odborné praxe.³

Tabulka 1

Platová třída	Počet let praxe			
	do 1 roku	do 9 let	do 19 let	nad 32 let
4	6 920,-	8 030,-	8 990,-	10 440,-
6	8 190,-	9 510,-	10 640,-	12 350,-
7	8 840,-	10 270,-	11 490,-	13 340,-
8	9 600,-	11 150,-	12 470,-	14 470,-

Zákon neumožňuje zařadit asistenta pedagoga do vyšší než 8. platové třídy ani v případě absolvování speciálního vzdělávání v rámci vyšší odborné školy, vysoké školy orientovaného právě na asistenty pedagoga. Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících předpokládá v § 20 v bodech a), b), že asistent pedagoga získává kvalifikaci studiem v akreditovaném studijním programu v oblasti pedagogických věd, a vyšším odborným vzděláním získaným studiem v akreditovaném

²Švancar, Radmil: Nedokonalý svět asistentce, Učitelské noviny, č.36/2002. [cit.2008-10-05] Dostupný z [www: http://www.ucitelskenoviny.cz/obsah_clanku.php?vydani=41&rok=02&odkaz=nedok.html](http://www.ucitelskenoviny.cz/obsah_clanku.php?vydani=41&rok=02&odkaz=nedok.html)

³ Drotárová, Lucie: *Asistent pedagoga- stav v ČR 2006*, IPPP, Praha, 2006, ISBN 80-86856-22-4, str. 14

vzdělávacím programu, vyšší odborné školy v oboru vzdělání zaměřeném na přípravu v oblasti pedagogických asistentů nebo na sociální pedagogiku. Tím brzdí možnost zaměstnávat asistenty s vyšším (kvalitnějším) vzděláním a asistenty pedagoga zaměstnané ve školství nemotivuje dále ke zvyšování kvalifikace vzhledem k tomu, že investovaná námaha a čas se jim neúročí v příjmech.⁴

2.2 Jak získat asistenta

Získat asistenta pro školu není tak jednoduché. O zařazení asistenta k žákovi se speciálními potřebami rozhodují SPC - Speciálně pedagogické centrum a PPP - pedagogicko psychologická poradna. PPP navrhuje asistenta pedagoga podle vyhlášky č. 72/2005 Sb. o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, podle § 2 písm. d) a § 5 odst. 3 písm. b). V § 2 písm. d) je psáno, že obsahem poradenských služeb je činnost přispívající zejména k vytváření vhodných podmínek, forem a způsobů integrace žáků se zdravotním postižením. Zatímco SPC navrhuje zřídit funkci asistenta pedagoga na základě stejné vyhlášky, ale § 6 odst. 4 písm. a) kde se píše, že individuální vzdělávací plán obsahuje údaje o obsahu, rozsahu, průběhu a způsobu poskytování individuální speciálně pedagogické nebo psychologické péče žákovi včetně zdůvodnění.⁵ Metodické vedení a podpora asistenta pedagoga zahrnuje odborné činnosti, které provádějí zkušení pedagogičtí pracovníci školy a SPC. Metodická podpora je zaměřená na úspěšné zvládnutí jeho povinností ve vztahu k dítěti, žákovi nebo studentovi se speciálními vzdělávacími potřebami, k jeho zákonným zástupcům a k týmu spolupracovníků.⁶

2.3 Platové zařazení

Asistent pedagoga je v Katalogu prací zařazen mezi 4. až 8. platovou třídu.

4. platová třída – Asistent pedagoga pomáhá pedagogovi provádět pomocné výchovné práce v oblasti společenského chování a základních návyků. Práce se vykonává příležitostně zpravidla jako doplňková na podporu a vyplnění těch období výchovného

⁴ Müller, Jaroslav: *Tematická zpráva – Asistent pedagoga pro děti, žáky a studenty se speciálními vzdělávacími potřebami*, 2006. [cit. 2008-02-20] Dostupný na [www: http://www.vlada.cz/assets/cs/rvk/rzrk/dekadaromskeinkluzi/zprava_2006/03p_loha_tematick_zpr_va_ap.doc](http://www.vlada.cz/assets/cs/rvk/rzrk/dekadaromskeinkluzi/zprava_2006/03p_loha_tematick_zpr_va_ap.doc)

⁵ *Vyhláška č. 72/2005 Sb. o poskytování poradenských služeb ve školách a školských zařízeních*. [cit. 2008-01-20] Dostupný z [www: http://www.msmt.cz/uploads/soubory/sb020_05.pdf](http://www.msmt.cz/uploads/soubory/sb020_05.pdf)

⁶ Teplá, M., Šmejkalová H. :, *Základní informace k zajištění asistenta pedagoga do třídy, v níž je vzděláván žák nebo žáci se zdravotním postižením*“, IPPP ČR, ISBN 978-80-86856-35-3, str. 21

procesu, kdy nejde o plnění hlavních výchovných cílů jako je noční dozor, období volna na školách v přírodě.

5. platová třída - Asistent pedagoga provádí rutinní práce při výchově dětí a žáků nebo studentů, upevňuje jejich společenské chování, pracovní, hygienické a jiné návyky, péče a pomoc při pohybové aktivizaci dětí a žáků nebo studentů.

6. platová třída - Systematická asistence pedagogovi při výchovné práci v oblasti společenského chování a základních návyků. Výchovné práce zaměřené na zkvalitnění společenského chování dětí a žáků nebo studentů. Výchovných práce zaměřené na vytváření základních pracovních, hygienických a jiných návyků.

7. platová třída - Asistence pedagogovi, zpravidla s účelem hlubšího vysvětlení určité části učiva, úzkých znalostí a postupů v rámci předmětu a jeho procvičování. Může jít o specifické technologie, zařízení a postupy, k jejichž zvládnutí je zpravidla potřeba vysvětlení, praktická ukázka a usměrnění od osoby, která má s touto učební látkou bohaté praktické zkušenosti

8. platová třída - Asistence pedagogovi prováděním výchovně vzdělávací činnosti v rámci předmětu podle jeho pokynů. Může jít o provádění praktických cvičení k vybrané látce, výchovně vzdělávací činnosti s dílčími skupinami při rozčlenění třídy, asistence při demonstraci a ukázkách.⁷

Asistent pedagoga je pedagogickým pracovníkem, proto mu náleží platový tarif podle přílohy č. 2 Nařízení vlády č.330/2003 Sb., ve znění pozdějších předpisů, a osm týdnů dovolené.⁸

Funkce asistenta se jeví jako potřebná. Podle všeho by žáci se speciálními vzdělávacími potřebami, tj. žáci s určitým handicapem, neobstáli. Je prokázáno, že ti žáci, kteří pracují s asistentem pedagoga, se zlepšili. Také se zlepšil kladný vztah ke škole i ke spolužákům a opačně. Samozřejmě ale jako každá práce má i tato svá úskalí. V první řadě je to nedostatečné ujasnění funkce asistenta pedagoga a jeho pravomoci, nezkušenost učitelů při spolupráci s někým dalším ve třídě, a s tím spojené nejasné kompetence více pracovníků ve třídě. Chybí metodické vedení asistenta pedagoga. Hrozí nebezpečí zneužívání podpůrných asistenčních služeb tam,

⁷Katalog prací, Nařízení vlády č. 469/2002, str. 210-211.[cit.2007-10-11]. Dostupný z [www: http://www.mpsv.cz/files/clanky/3348/Katalog_praci.pdf](http://www.mpsv.cz/files/clanky/3348/Katalog_praci.pdf)

⁸ Teplá M., Šmejkláková, H.: *Základní informace k zajištění asistenta pedagoga do třídy, v níž je vzděláván žák nebo žáci se zdravotním postižením*, IPPP ČR, ISBN 978-80-86856-35-3, str. 15

kde schopnosti dítěte stačí.⁹ Díky změnám v legislativě mají žáci s handicapem sice širokou nabídku, ale ne vždy bez problémů. Ne všechny školy jsou schopny vytvořit pro děti podmínky přiměřené jejich speciálním vzdělávacím potřebám. Nepřiměřené nároky a nedostatek speciálních pedagogů mohou být pro dítě z hlediska jeho budoucnosti nebezpečné. Vlastní selhání těžko zvládají a obtížně začínají znovu ve speciálních základních školách. Řadě dětí se speciálními vzdělávacími potřebami může malý počet dětí ve třídě a systém výuky na Speciálních ZŠ vyhovovat a jejich integrace do ZŠ není vhodná. K integraci dítěte je třeba přistupovat vždy velice zodpovědně, správně interpretovat zjištění odborníků, pedagogů i rodičů a zvolit v zájmu správného vývoje dítěte optimální řešení.

---

⁹ Vokounová Jana, *Výuka žáků se speciálními potřebami*, 2006, Fakultní ZŠ Barrandov II., Praha 5, [cit.2008-10-13]. Dostupný z [www: http://www.fzsbarr.cz/view.php?cisloclanku=2006090012](http://www.fzsbarr.cz/view.php?cisloclanku=2006090012)

3. Legislativní opatření

Postavení Asistenta pedagoga upravuje zákon č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání. V § 16 Vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami, v odst. 9 je psáno (cit.): Ředitel mateřské školy, základní školy, základní školy speciální, střední školy a vyšší odborné školy může ve třídě nebo studijní skupině, ve které se vzdělává dítě, žák nebo student se speciálními vzdělávacími potřebami, zřídit funkci asistenta pedagoga. V případě dětí, žáků a studentů se zdravotním postižením a zdravotním znevýhodněním je nezbytné vyjádření školského poradenského zařízení...¹⁰

V zákoně č. 563/2004 Sb. o pedagogických pracovnících a změně některých zákonů v § 20 se píše (cit.): Asistent pedagoga získává odbornou kvalifikaci vysokoškolským vzděláním získaným studiem v oblasti pedagogických věd, vyšším odborným vzděláním získaným studiem v oblasti vzdělání zaměřeném na přípravu pedagogických asistentů nebo sociální pedagogice, středním vzděláním s maturitou získanou ukončením vzdělávacího programu středního vzdělání v oboru zaměřeném na přípravu pedagogických asistentů, středním vzděláním s výučním listem získaným ukončením vzdělávacího programu středního vzdělávání a studiem pedagogiky nebo základním vzděláváním a absolvováním akreditovaného vzdělávacího programu pro asistenty pedagoga ukončeného zařízením dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků.¹¹ Podnětem ke zřízení této pracovní funkce je doporučení od SPC nebo PPP v rámci zpracování individuálního vzdělávacího plánu.

Informace MŠMT k zabezpečení vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami s podporou asistence č. j.14 453/2005-24 popisuje funkce asistenta pedagoga pro žáky se zdravotním postižením a asistenta pedagoga pro žáky se sociálním znevýhodněním, představující podpůrné služby umožňující kvalitnější vzdělávání mnohým žákům se speciálními vzdělávacími potřebami. Podpůrná služba asistenta pedagoga se doporučuje upřednostnit v 1. třídách školy, v dalších postupných ročnících se předpokládá postupné omezování asistenční služby v souladu s věkovým i sociálním osamostatněním žáků. Rozhodující je však aktuální stav žáků se zdravotním postižením, jejich individuální potřeby a z nich vyplývající potřeba podpory asistenční

¹⁰ Zákon č. 561/ 2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání., [cit.2008-02-10].Dostupný z [www: http://www.aplikace.msmt.cz/Predpisy1/sb190-04.pdf](http://www.aplikace.msmt.cz/Predpisy1/sb190-04.pdf)

¹¹ Zákon č.563/2004 Sb. o pedagogických pracovnících a změně některých zákonů. [cit.2008-04-11].Dostupný z [www: http://www.aplikace.msmt.cz/Predpisy1/sb190-04.pdf](http://www.aplikace.msmt.cz/Predpisy1/sb190-04.pdf)

služby. Náplň práce asistenta pedagoga stanoví ředitel školy. Doporučuje se, aby vzdělávací činnost řídil pedagog konkrétního předmětu, aby vzdělávání žáků se zdravotním postižením probíhalo co nejúčinněji. Asistent pedagoga poskytuje žákovi s nejtěžšími formami zdravotního postižení, vzdělávanému převážně podle dosud platného Rehabilitačního vzdělávacího programu, podpůrné služby při kompenzaci jeho znevýhodnění v rámci plnění obsahu daného programu.

Funkce asistenta pedagoga pro žáky se sociálním znevýhodněním lze ustanovit pro žáky z rodinného prostředí s nízkým sociálně-kulturním postavením. Je vhodné, aby asistent dobře znal prostředí, ze kterého žák pochází, např. z romské komunity. Hlavním úkolem asistenta pedagoga u takových žáků je podpořit optimální integraci do školního prostředí a do společnosti. Hlavní činností asistenta pedagoga je pedagogická asistence učitelům při výuce, pomoc žákům a jejich rodičům při aklimatizaci na školní prostředí, zapojení kulturně specifického prostředí žáků do vzdělávacího procesu ve škole, pomoc žákům při přípravě na vyučování, spolupráce s učitelem při komunikaci s rodiči a místní komunitou. Asistent pedagoga musí v rámci získání odborné kvalifikace absolvovat studium pedagogiky v rozsahu nejméně 80 hodin ve vzdělávacím zařízení s akreditovaným programem.¹²

Důležité je ujasnit si rozdíl mezi asistentem osobním a pedagoga, jelikož se mnoho lidí domnívá, že je to totéž. Zásadní rozdíly jsou: 1) pedagogický asistent pomáhá učitelům, osobní asistent pak dítěti. Pozici osobního asistenta upravují předpisy Ministerstva práce a sociálních věcí. Zákon č. 108/2006 Sb. o sociálních službách v § 39. Osobní asistence je terénní služba poskytovaná osobám, které mají sníženou soběstačnost z důvodu věku, chronického onemocnění nebo zdravotního postižení, jejichž situace vyžaduje pomoc jiné fyzické osoby. Služba se poskytuje bez časového omezení, v přirozeném sociálním prostředí osob. Osobní asistent poskytuje pomoc při zvládnutí běžných úkonů péče o vlastní osobu, pomoc při osobní hygieně, pomoc při zajištění stravy, pomoc při zajištění chodu domácnosti, výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti, zprostředkování kontaktu se společenským prostředím, pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí.¹³

¹² Informace MŠMT k zabezpečení vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami s podporou asistence č. j. 14 453/2005-24. [cit.2008-03-27]. Dostupný z [www: http://www.rvp.cz/clanek/298/431](http://www.rvp.cz/clanek/298/431)

¹³ Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách. [2008-01-21]. Dostupný z [www: http://www.sluzbyprevence.mpsv.cz/dok/zakon-108_2006.pdf](http://www.sluzbyprevence.mpsv.cz/dok/zakon-108_2006.pdf)

Osobní asistent může být zaměstnancem nějaké neziskové organizace, která tuto službu poskytuje nebo to může být člověk, který v této pozici pracuje ze své vlastní vůle. Ve vyhlášce č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných se uvádí, že pokud ve třídě nebo studijní skupině působí souběžně několik pedagogických pracovníků, musí být alespoň jeden z nich asistent pedagoga a také, že se souhlasem ředitele a zákonného zástupce může působit osobní asistent, který není zaměstnancem školy.¹⁴

---

¹⁴ Vyhláška č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných.[cit2008-01-23]. Dostupný z www: http://www.msmt.cz/uploads/soubory/sb020_05.pdf

4. Kurz: Studium pedagogiky pro asistenta pedagoga

Kurz pořádal IPPP ČR (Institut pedagogicko-psychologického poradenství).¹⁵ Cílem tohoto kurzu byla realizace vzdělávacího programu pro 20 zájemců s ukončeným středním vzděláním k získání odborné kvalifikace podle § 20 písm. d) zákona č. 563/2004 Sb. k výkonu činnosti asistenta pedagoga pro žáky se zdravotním postižením a zdravotním znevýhodněním. Studium bylo realizováno na základě poskytnutí grantu hl. m. Prahy na podporu vzdělání, tudíž pro absolventy byl zdarma. Přípravný vzdělávací program trval 100 hodin přímé výuky, tj. přednášky, semináře a praktická cvičení. Studenti, kteří zatím činnost asistenta nevykonávali, absolvovali 20 hodin praxe ve školách, školských zařízeních a spolupracujících institucích. Studium bylo rozděleno do tří modulů.

Modul I. obsahoval základy pedagogiky, úlohu pedagogiky, praxe a vědy, předmět pedagogiky, soudobé teorie a obsah vzdělávání, osobnostní a kvalifikační předpoklady pedagogické praxe.

Modul II. se zabýval vybranými tématy obecné psychologie, psychologie osobnosti a vývojové psychologie, rozvíjení schopností, dovedností, znalostí a vlastností osobnosti v období dětství a mládí. Dále pak sociální interakcí a sociálně psychologickou profesní dovedností pedagoga, konflikty a jejich zvládání, zpětná vazba.

Modul III. byl pro nás nejdůležitější. Zabýval se speciální pedagogikou a to pohledem na právní rámec problematiky, na rodinu se speciálními vzdělávacími potřebami, možnostmi vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, komplexní péčí a podporou žáka a jeho rodiny, formy podpory při vzdělávání žáka se zrakovým, sluchovým, tělesným a mentálním postižením, s autismem, se SPUCH, s těžkým a kombinovaným postižením. Kurz probíhal šest měsíců, dva dny za 14 dní.

Celkem se zúčastnilo 18 posluchačů. Čtvrtina z nás nebyla asistenty, ale pedagogy na základních nebo speciálních školách, kteří si zde rozšiřovali své vzdělání. Ostatní posluchači byli sice asistenti pedagoga, ale převážně bez pedagogického vzdělání. Byla zde inženýrka ekonomie, zdravotní sestra a další jiné profese. Tito posluchači se k práci asistenta dostali náhodně, proto museli absolvovat tento kurz, aby získali odborné základy ke své práci. Také zde byli absolventi středních

---

¹⁵ Kurz pro asistenty pedagoga, IPPP ČR, Novoborská 372, Praha 9, 190 00.[cit.2007-05-15].Dostupný z www: [http:// www.IPPP.cz](http://www.IPPP.cz)

pedagogických škol, kteří se přihlásili, aby získali osvědčení k výkonu své profese. Kurz byl ukončen zkouškou, která se skládala z písemného testu a závěrečné práce na daná témata a její obhajobou před komisí. Po úspěšném ukončení každý získal osvědčení o absolvování kurzu.

Kurz hodnotím převážně kladně, byl přínosem pro naši práci. Zopakovali jsme si základy z pedagogiky a speciální pedagogiky, rozšířili jsme si znalosti z legislativy. Částečně jsme si ujasnili, jaká je úloha asistenta pedagoga ve škole a jeho náplň práce. Mnozí z nás neměli základní informace o náplni práce a o pravomocích asistenta. Negativním přínosem byly odpovědi přednášejících, které byly převážně teoretické a mnohdy se jejich podstata lišila od reality. Od kurzu jsme očekávali více z praktických dovedností například jak konkrétně má asistent pracovat ve třídě s dětmi s určitým druhem postižení, nežli teoretické přednášky o druzích postižení. Překvapivé bylo zjištění, kolik asistentů je nepochopeno svými učiteli, kteří mnohdy nevědí, jaká má být spolupráce učitel - asistent ve třídě. Mnozí učitelé nemají základní informace o činnosti asistenta a nechávají asistenta po celou dobu vyučování v zadní lavici při samostudiu se žákem, namísto, aby se asistent podílel s učitelem na průběhu vyučovací hodiny. Podstata integrace se pak vytrácí, když se učitel integrovanému žákovi nevěnuje a přenechá všechnu zodpovědnost na asistentovi. Navíc asistent není vzdělán tak, aby žáka mohl vyučovat nové látce. Tuto odpovědnost má učitel.

Negativním zjištěním bylo, dle informací některých posluchačů, že někteří ředitelé, kteří žádají o asistenta, nemají zjištěno, že asistent je pedagogický pracovník, tudíž se k němu vztahují všechny výhody jako k pedagogovi. Stejně tak je problém se zodpovědností asistenta. V některých případech ji asistent má, když je to potřeba. Podle Školského vzdělávacího a informačního portálu má asistent zodpovědnost (cit.): „Obecně tedy pracovní pozice asistenta pedagoga může zahrnovat asistenci při výchovné činnosti dětí a žáků, individuální práci s dětmi a žáky, výuku žáků a dětí podle osnov a pokynů, spolupráci s pedagogy, ale i vedení administrativy spojené s evidencí pedagogické činnosti a výsledků dětí a žáků. V případě předškolní výchovy pak jde také o výchovně-vzdělávací činnost směřující k získávání vědomostí, dovedností a návyků dětí v mateřských školách podle vzdělávacího programu. Asistent pedagoga při výkonu přímé i nepřímé pedagogické činnosti, kterou koná v souladu

s určenou náplní práce a zadanými pokyny, nese odpovědnost pedagogického pracovníka“.¹⁶

I finanční ohodnocení je u každého asistenta jiné, i když mají stejné vzdělání, stejný počet odpracovaných let, pracují na stejném nebo obdobném typu školy.

Jak jsem již v úvodu zmínila, měla jsem štěstí jak na pracovní kolektiv, tak i na svěřené děti. Úloha asistenta má nejen smysl pro děti s handicapem, ale i pro pedagoga. Nesmíme zapomenout na bezpečnost dětí, kde se opět potvrzuje nutná přítomnost asistenta, jsou-li ve třídě děti s handicapem. V některých případech, kdy učitel nemůže zajistit kvalitní výuku a bezpečnost všem dětem, je jedinou možností vyřazení žáka s handicapem z kolektivu. Tomu lze předejít přítomností asistenta, který může zajistit dozor ve třídě při vyučování i při přestávkách.

Závěrem této kapitoly přikládám názory dotazovaných k otázce:

„Byl kurz pro tebe přínosem? Co sis z kurzu odnesl/a?“

Alena:

„Kurz se mi líbil, nejen díky zajímavým přednáškám, ale i díky lidem, kteří spolu s námi kurz navštěvovali. Jelikož jsem z pedagogiky maturovala, byl pro mě kurz jakýmsi příjemným opakováním. V tomhle shledávám výhodu, protože zde byli někteří asistenti, kteří pracují s dětmi ve školách, ale nikdy se pedagogiku neučili a v podstatě o výuce nic nevědí“.

Šárka:

„Kurz byl zajímavý díky množství informací, které nám byly předkládány. Pravdou je, že za 100 hodin jsme se dozvěděli mnoho z pedagogiky i speciální pedagogiky. Co mi vadilo bylo to, že málokdy bylo odpovězeno na otázky z praxe. Nebyly to otázky nijak záludné, přesto jsme se nedozvěděli jasnou odpověď nebo bylo řečeno něco ve smyslu, že víme, jak to funguje a že jsou věci, se kterými my, teď a tady, nic nezmůžeme“.

Marek:

„Musím říct, že kurz mě bavil, chodil jsem tam rád. Navíc jsem získal nové kontakty“.

---

¹⁶ Školský vzdělávací a informační portál, *Asistent pedagoga*, Učitelé a pracovníci škol, Poradna, str.15. [cit.2008-10-10].Dostupný z www: http://app.edu.cz/portal/page?_pageid=33,273798&_dad=portal&_schema=PORTAL&_piref33_273801_33_273798_273798.instance_id=121831

Milena:

„ Kurz mi přišel velmi teoretický. Potřebovala bych mnohem více praxe a prostoru pro otázky, přednášek o aspergerově syndromu. Chtěla bych, aby tam přednášel někdo s větší praxí. Aby nám třeba ukázali, jak se může relaxovat s dětmi. Prostě aby nám řekli, jak to vypadá v praxi, když máš ve třídě postižené dítě, jak se změní ta třída, jak pracovat s kolektivem.“

PRAKTICKÁ ČÁST

5. Cíl a metodika výzkumu

5.1 Cíl

Cílem mého výzkumu je práce asistenta pedagoga v konkrétním prostředí mateřské školy, základní školy, základní školy praktické a na střední škole. Zaměřila jsem se na asistenty, kteří jsou z nějakého důvodu neúspěšní a tím také ve své práci nespokojení. Zaměřila jsem se na postavení asistenta pedagoga v konkrétních školách, na jeho spolupráci s pedagogem a na význam asistenta pedagoga ve třídě, ve které je integrovaný žák. Dalším cílem je posoudit, zda je práce asistenta pedagoga správně uplatněna v těchto třídách a co by se mělo zlepšit v jeho postavení ve školách, aby funkce asistenta pedagoga byla přínosem nejen pro žáka se speciálními vzdělávacími potřebami, ale i pro pedagogy.

Jak už jsem uvedla v úvodu, vybrala jsem si 4 asistenty. Volila jsem je podle různých typů škol, podle odlišných postižení integrovaných žáků, a podle toho, jak se aktivně angažovali do diskusí, jak se zapojovali do hovorů, souhlasili či oponovali s přednášejícími. Z 18 zúčastněných jsem vybrala:

- asistentku Alenu - žákyně Anička s ADHD v mateřské škole
- asistentku Šárku – žák Štěpán s DMO na základní škole
- asistenta Marka – žák Mirek s aspergerovým syndromem na základní škole praktické
- asistentka Milena - žákyně Mája s aspergerovým syndromem na střední škole¹⁷

5.2 Metodika výzkumu

Pro výzkum jsem zvolila standardizovaný rozhovor. U tohoto druhu rozhovoru je znění otázek předem formulováno a je předem stanoveno jejich pořadí. U standardizovaného rozhovoru je vhodné začínat neutrálními otázkami a pozvolna přecházet k otázkám souvisejících s tématem. Nejdůležitější dotazy by měly být vřazovány do prostřední části rozhovoru. Závěr by měl obsahovat otázky, které vyústí

---

¹⁷ Přesto, že tito dva asistenti pracují se žákem se stejným postižením, není projev Aspergerova syndromu vždy stejný, proto jsem se rozhodla, že rozhovor s nimi udělám a podaří se nám ukázat, jak se s tímto druhem postižením pracuje na různých typech škol.

k pozitivně laděné odpovědi. V průběhu celého rozhovoru musí být patrná zúčastněnost tazatele. Dotazovaný musí pociťovat soustředění tazatele. Pro rozhovor je nutné vytvořit i přiměřený časový prostor, o kterém dotazovaný ví, aby byl předem připravený a v nedostatku času nespěchal s odpovědí¹⁸. Vybrala jsem ho z důvodu, abych získala co nejautentičtější odpovědi na pokládané otázky a ucelené odpovědi. S každým z respondentů jsem se sešla individuálně. S Alenou a Šárkou v prostorách kavárny, Marka jsem navštívila na jeho pracovišti a s Milenou v jejím domácím prostředí. Okruhy otázek jim předem nebyly známy. Předem byli seznámeni pouze s počtem otázek a s přibližným časem trvání rozhovoru. Okruhy otázek se shodují s kritérii hodnocení asistenta pedagoga.

Nejprve jsem si vymezila kritéria, která jsem si určila za základ pokládaných otázek. Otázek bylo 16, vychází z témat diskutovaných na kurzu.

První okruh otázek se týkal místa výkonu pozice asistenta, motiv k této práci a dosažené vzdělání:

1. Zajímalo by mě něco o tobě. Jak si získal/a práci asistenta pedagoga?
2. Jaké má vzdělání?
3. Myslíš si, že k této práci potřebuješ speciální vzdělání?
4. Byli jsme spolu na kurzu. Co si o něm myslíš?

Ve druhém okruhu otázek mě zajímalo, jestli ví, jaká je funkce asistenta pedagoga a jestli oni sami vykonávají to, co asistent má v popisu práce:

5. Jaká je náplň asistenta pedagoga?
6. Vykonáváš to, co má asistent v popisu práce?
7. Řekni mi, jaký je rozdíl mezi asistentem osobním a pedagoga.

Třetí okruh se týkal vztahů mezi pedagogem a asistentem. Vycházela jsem z faktu, že mnoho pedagogů není na asistenta připraveno, proto mě zajímalo, jak asistenta přijali.

8. Myslíš si, že tě učitel ve třídě potřebuje?
9. Jaká je vaše spolupráce? Čím si mu nápomocný/á?

---

¹⁸. Szachtová, A.: *Vybrané kapitoly z pedagogické psychologie*, ZČU, Plzeň, 2000, ISBN 80-7082-637-1, str. 23

10. Považuješ se za rovnocenného/ou s učitelem?

11. Jako asistent máš na starost jednoho žáka. Na kurzu nám ale říkali, že asistent je ve třídě proto, aby učitel měl čas na integrovaného žáka. Co si o tom myslíš?

Ve čtvrtém okruhu jsem chtěla, aby se zamysleli nad integrací žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Co by změnili, jak na integraci žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, tak i na práci asistenta. Dále pak aby, popsali svou práci asistenta se žákem se speciálními vzdělávacími potřebami, v čem asistent žákovi pomáhá apod.

12. Co si myslíš o integraci? V čem jsou její +/-?

13. Je něco, co bys na této práci změnil/a, kdybys mohl/a?

14. S jakým postižením máte ve třídě integrovaného žáka?

15. Popiš, jak s takovým žákem pracuješ? Jaké má speciální vzdělávací potřeby?

16. Jak se daří ve třídě integrovanému žákovi? Má kamarády ve třídě?

6. Kritéria

První kritérium: 1. Asistent pedagoga a vzdělání

Na kurzu jsme probírali vzdělání asistenta pedagoga. Podle zákona 563/2004 Sb. o pedagogických pracovnících může asistenta pedagoga vykonávat ten, kdo má vysokoškolské vzdělání v pedagogických vědách ale i ten, kdo má základní vzdělání a absolvuje akreditovaný vzdělávací program. Je zavádějící, že někdo k této práci má splněno vysokoškolské vzdělání, a jinému stačí základní vzdělání a například již zmíněný kurz. Jak jsem se již zmínila, ne všichni z kurzu měli pedagogické vzdělání. Byla tam zdravotní sestra, inženýrka ekonomie a paradoxně i učitelé z různých druhů škol, kteří neměli dostatečné vzdělání ke své práci, ale měli dlouholetou praxi. Proto se přihlásili na tento kurz, který byl určen pro asistenty, aby získali osvědčení o absolvování kurzu speciální pedagogiky. V praxi obvykle asistent žáka vzdělává podle jeho individuálního vzdělávacího plánu a učitel žáka jen přezkoušuje. To se domníváme, že je nesprávné a do jisté míry i vůči asistentovi nespravedlivé. Je na něho kladena odpovědnost učitele, ale asistent nemá aprobaci jako učitel a ani není za tuto práci dostatečně ohodnocen. Proto mě zajímalo, jak se asistenti dostali ke své práci a zda mají odpovídající vzdělání pro výuku integrovaného žáka.

Druhé kritérium: 2. Asistent pedagoga a jeho náplň práce

Diskuse se nejvíce týkala samotné náplně asistenta pedagoga, převážně se zaměřením na náplň funkce asistenta ve třídě. Zda se má především věnovat žákovi se speciálními vzdělávacími potřebami a učit se s ním, nebo tuto úlohu přenechat učiteli. Otázka je, zda se má věnovat všem žákům a pomoci učiteli s výukou tak, aby pedagog mohl věnovat čas integrovanému žákovi. Na přednáškách nám stále opakovali, že nejsme osobní asistenti žáka, ale asistenti učitele, proto bychom neměli trávit čas jen s jedním žákem. Navíc většina asistentů nemá pedagogické vzdělání, proto nemůže žáka v oboru vzdělávat, ale na základě dohody s učitelem látku procvičovat. Navíc výchova ve škole má žáka vést k samostatnosti.¹⁹

---

¹⁹ Práce v hodině zahrnuje přímou pedagogickou činnost, individuální práci s dětmi, kontrolu úkolů nebo náslechy v hodině. Problémem je výklad učební látky, často spojený se suplováním, ke které asistent pedagoga nemá pedagogické vzdělání. Zástup učitele ve smyslu dozoru může být jeho náplní, ale

Třetí kritérium: 3. Spolupráce asistenta pedagoga a pedagoga

Dalším hojně probíraným tématem byl vztah asistenta pedagoga a pedagoga. Tento vztah je založen na vzájemné komunikaci a osobnosti obou zúčastněných. Mnoho asistentů mělo pocit, že je pedagogové neberou jako ty, kteří jim chtějí pomoci, ale spíše jako někoho, kdo je pozoruje, dokonce jim překáží. Jiní měli zkušenost, že je pedagog nechal s integrovaným žákem a řekl mu, ať si s ním poradí, jak uzná za vhodné, a že si žáka později přezkouší. V takovém případě je funkce asistenta jako taková nenaplněná, asistent se stává asistentem osobním. V takovém případě je patrné, že se učitel s integrovaným žákem nemá zájem zabývat a je rád, že tuto povinnost převezme asistent.

Čtvrté kritérium: 4. Integrace žáka a specifika práce se žákem s ADHD, DMO a aspergerovým syndromem

Jelikož jsme se na kurzu měli dozvědět hodně ze speciální pedagogiky, myslím si, že je obzvláště nutné zabývat se i konkrétní prací asistenta u jednotlivých žáků se speciálními potřebami. Nezabývat se jen náplní práce asistenta obecně, ale také ukázat, jak funguje asistent u žáka s ADHD, DMO nebo aspergerovým syndromem. Jak se takoví žáci vzdělávají, jaká je možnost využití didaktických pomůcek a jaké lze využít pedagogické postupy.

---

suplování nebo výklad látky bez znalostí z oblasti pedagogiky není vhodný. Výjimku lze uznat v případě, že asistent se dále vzdělává na pedagogické fakultě k povolání pedagoga.

Drotářová, Lucie: *Asistent pedagoga – stav v ČR 2006*, IPPP, ISBN 80-86856-22-4, str. 54

6.1 kritérium : Asistent pedagoga a vzdělání

Podle současné legislativy, v *zákoně č. 563/2004 Sb. o pedagogických pracovnících a změně některých zákonů* v § 20, se píše (cit.): **Asistent pedagoga získává odbornou kvalifikaci:**

- 1) vysokoškolským vzděláním získaným studiem v oblasti pedagogických věd,
- 2) vyšším odborným vzděláním získaným studiem v oblasti vzdělání zaměřeném na přípravu pedagogických asistentů nebo sociální pedagogice
- 3) středním vzděláním s maturitou získanou ukončením vzdělávacího programu středního vzdělání v oboru zaměřeném na přípravu pedagogických asistentů
- 4) středním vzděláním s výučním listem získaným ukončením vzdělávacího programu středního vzdělávání a studiem pedagogiky
- 5) základním vzděláváním a absolvováním akreditovaného vzdělávacího programu pro asistenty pedagoga uskutečňovaného zařízením dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků²⁰.

Z toho vyplývá, že asistent pedagoga získává odbornou kvalifikaci na mnoha úrovních vzdělávání od vysoké školy až po absolvování akreditovaného programu. Nepředpokládá se, že by absolventi magisterských studií byli ochotni, vzhledem k výši platů, pracovat jako asistenti pedagoga. Na druhou stranu by školy, které získaly asistenta pedagoga s vysokoškolským vzděláním, měly odborníky s kvalifikací a se znalostí školského prostředí.

Otázkou je, zda asistenti, kteří absolvovali jakýkoliv akreditovaný kurz, nemají dostatečné znalosti k této práci či je nutné vysokoškolské vzdělání asistentů, aby práce se žákem a spolupráce s pedagogem odpovídala požadavkům integrovaného žáka.

Studium pro asistenty pedagoga na VŠ zajišťují například:

1. Katedra pedagogiky v Ostravě: Asistent pedagoga (bakalářské studium). V profilu absolventa tohoto oboru se píše: Asistent pedagoga bude připraven zabezpečovat podpůrnou edukační činnost u jedinců se speciálními potřebami všech věkových kategorií. Asistent se bude orientovat ve všech základních disciplínách psychologie, ve speciální pedagogice. Cílem studia je, aby ovládal základní poznatky o učitelské a vychovatelské profesi. Může nalézt uplatnění jako asistent psychologa, speciálního

²⁰ *Zákon č. 563/2004 Sb. o pedagogických pracovnících a změně některých zákonů.* [cit. 2008-04-11]. Dostupný z [www: http://aplikace.msmt.cz/Predpisy1/sb190-04.pdf](http://aplikace.msmt.cz/Predpisy1/sb190-04.pdf)

pedagoga či pedagoga, jako vychovatel pro zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy, v dětských domovech a další.²¹

2. Pedagogická fakulta v Brně, Kabinet multikulturní výchovy : Asistent pedagoga

Tento obor je určen především romským asistentům. Cílem vzdělávacího kurzu asistenta pedagoga je připravit absolventy pro náročnou pedagogickou práci s dětmi a mládeží v podmínkách školních a mimoškolních zařízení. Účastníci kurzu získávají základní poznatky z oblasti pedagogiky a psychologie, aby mohli lépe pochopit strukturu a zvláštnosti dětské osobnosti a podle toho zaměřit své výchovné a vzdělávací úsilí. Studenti také získají řadu dovedností pro praktické výchovné činnosti včetně metodiky příprav dílčích aktivit ve škole, i v rodině. Důraz je také kladen na problematiku domácích úkolů ve vztahu k romským žákům, přípravu na výuku a metody spolupráce školy s rodinou apod. Důležitou součástí kurzu jsou také návštěvy zařízení pracujících s dětmi a mládeží. Vzdělávací program je zakončen závěrečnou zkouškou z pedagogiky a psychologie v rozsahu studia. Úspěšní frekventanti získají osvědčení o absolvování tohoto programu.²²

Kurzy pro asistenty pedagoga nabízí například:

1. Institut pedagogicko psychologického poradenství²³
2. Středisko služeb školám a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků Hodonín²⁴
3. Služba škole Mladá Boleslav²⁵ a další...

Všechny vychází ze zákona č. 563/2004 Sb. o pedagogických pracovnících a změně některých zákonů. Všechny kurzy jsou určeny pracovníkům, kteří vykonávají nebo mají zájem vykonávat funkci asistenta pedagoga. Požadované ukončené vzdělání je základní nebo střední vzdělání. Většina těchto kurzů je za nemalý poplatek.

Jak už jsem popsala v kapitole o kurzu, i my jsme získali množství informací o soudobé teorii vzdělávání, obsahu vzdělávání, osobnostní a kvalifikační předpoklady

²¹ *Katedra pedagogiky, PdF OU, obor Asistent pedagoga.* [cit.2008-10-11]. Dostupný z [www: http://www.osu.cz/fpd/kpd/index.php?kategorie=406&id=666](http://www.osu.cz/fpd/kpd/index.php?kategorie=406&id=666)

²² *Pedagogická fakulta MU v Brně. obor Asistent pedagoga.* [cit.2008-10-11] Dostupný z [www: http://www.ped.muni.cz/wsocedu/kmv/index.php?q=node/5](http://www.ped.muni.cz/wsocedu/kmv/index.php?q=node/5)

²³ *JPPP ČR,* [cit.2008-10-12]. Dostupný z [www: http://www.IPPP.cz](http://www.IPPP.cz)
<http://www.ped.muni.cz/wsocedu/kmv/index.php?q=node/5>

²⁴ *SSŠ Hodonín, kurz Asistent pedagoga.* [cit.2008-10-11] Dostupný z [www: http://www.ssshodonin.cz/data/zpravodaj/zpr082007.pdf](http://www.ssshodonin.cz/data/zpravodaj/zpr082007.pdf)

²⁵ *SŠ MB, kurz Asistent pedagoga.* [cit.2008-10-11]. Dostupný z [www: http://www.sskolemb.cz/doc/Asistent_pedagoga-PH.pdf](http://www.sskolemb.cz/doc/Asistent_pedagoga-PH.pdf)

v pedagogické profesi, o psychologii osobnosti, utváření psychiky, rozvíjení schopností, o konfliktech a jejich zvládnutí. Učili jsme se i o speciální pedagogice, práci s rodinou a dítětem se speciálními vzdělávacími potřebami, o základních poznatcích z oblasti psychologie žáka se zdravotním postižením a jeho podpoře.

Tím, že jsme získali osvědčení, jsme splnili podmínky zákona 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících, abychom mohli vykonávat profesi asistenta pedagoga. V kurzu byli i učitelé ze základních škol nebo škol speciálních, kteří neměli požadované vzdělání, aby pracovali s dětmi se speciálními vzdělávacími potřebami, ale za to měli mnoho let praxe. Proto mě zajímalo, jestli vybraní respondenti kromě tohoto kurzu absolvovali nějaký jiný kurz nebo obor na VŠ. Zajímalo mě to, protože asistent je se žákem v kontaktu přes celou vyučovací dobu a mnohdy mu musí vysvětlit látku i přesto, že není učitel a není ani tímto směrem vzdělán.

Otázky: Zajímalo by mě něco o tobě. Jak si se k této práci dostal/a?

Jaké máš vzdělání?

Myslíš si, že k této práci potřebuješ speciální vzdělání?

Alena (cit.):

„Vždycky jsem chtěla pracovat s dětmi, proto jsem vystudovala střední školu, kde jsem absolvovala maturitu z pedagogiky a speciální pedagogiky. Navíc jsem absolvovala 100 hodinový kurz „Speciální pedagogika pro asistenty pedagoga“, kde díky úspěšnému splnění všech podmínek jsem získala osvědčení pro práci asistenta pedagoga“.

„Podle mě není k této práci nutné mít speciální vzdělání. To, že někdo na tuto práci má kvalifikaci, ještě neznamená, že bude dobrý asistent nebo učitel. Důležité pro tuto práci je cit, pochopení a chuť jí dělat. Na druhou stranu člověk, který chce tuto práci vykonávat dobře a efektivně, by si měl alespoň prostudovat nějakou literaturu nebo by měl hledat pomoc u toho svého učitele, se kterým je ve třídě. To ale neznamená, že i učitel ví, co které postižení obnáší a co žák potřebuje“.

Šárka (cit.):

„Učila jsem 5 let na 2. stupni ZŠ výtvarnou výchovu. Poté jsem dlouhodobě onemocněla. Když jsem se chtěla do školy vrátit, nebyl mi návrat umožněn, jelikož se snižovaly stavy a vedení usoudilo, že výtvarnou výchovu může učit každý. Asistenci jsem našla na internetových stránkách“.

„Nemám pedagogické vzdělání. Vystudovala jsem uměleckou školu, proto jsem učila výtvarnou výchovu. V podstatě mám pedagogickou zkušenost jen z 5leté praxe na základní škole. Ovšem praxi považuji za nejdůležitější. Domnívám se, že praxí se získá více zkušeností než studiem, kde je mnohdy teorie jiná než realita. Důležité je, aby ten, kdo učí, uměl děti zaujmout a předat jim informace. Přeci Jan Amos Komenský také nebyl učitel, ale měl dobrý vztah k dětem a věděl, jak je má učit. A to pedagogická fakulta nezaručí. Pokud někdo k učitelství vztah nemá, nemůže být dobrým učitelem.

Domnívám se, že na vysokou školu chodí lidé jen proto, aby dosáhli titulu, ale mnoho z nich tuto práci nevykonává. VŠ není patentem na rozum. Nejlepší by bylo, kdyby se po dostudování zavedlo pravidlo, že po studiu bude každý učitel minimálně 5 let učit a pokud ne, tak svoje studia zaplatí. Problém vidím také v tom, že je v pedagogice hodně žen oproti mužům, a že je práce málo motivující třeba i po finanční stránce“.

„Otázka vzdělání asistenta se vztahuje k integrovanému žákovi, které ho má asistent na starost. Myslím tím míru postižení a asistence. Samozřejmě, že by asistent měl vědět, co nejvíce o integrovaném žákovi, ale všechno se dá dohledat v literatuře a také by mu měl pomoci učitel, se kterým je ve třídě. Otázka ale je, zda i učitel je dostatečně informován. Jiné je to třeba v romské třídě, kde je romský asistent. Svým způsobem je lepší, když v takovém složení třídy je asistent ze stejné komunity, jelikož jim lépe rozumí a tím pádem, může více pomoci učiteli navazovat se žáky kontakt. V takové případě by mu možná stačil jen takový kurz. Záleží tedy na tom, komu a kde děláme asistenta“.

Marek (cit.) :

„ Já jsem na této škole pracoval jako vychovatel. Pak se rušilo oddělení a já bych býval dostal výpověď“. Škola sháněla asistenta pedagoga právě do třídy, kam chodil Mirek. Nabídli mi tuhle práci a jelikož jsem Mirka znal z družiny, tak jsem tuhle práci vzal. Mám vystudovanou střední pedagogickou školu a v Rakousku jsem absolvoval waldorfský seminář²⁶, kde jsem pak několik let učil a mám kurz eurytmie²⁷“.

²⁶ Waldorfská pedagogika je alternativní pedagogický směr založený po 1.sv.válce Rudolfem Steinerem. Waldorfský učitel by měl pohlížet na žáka jako na duchovní bytost, která přichází již nadaná znalostmi. Úkolem učitele je tyto znalosti podporovat a rozvíjet. Ve škole je hodně času věnováno řemeslům, jazykům a umělecké činnosti. Učebnice si vyrábí sami, aby se učili samostatnému poznání. V ČR vznikly tyto školy až po roce 1989

Wikipedie – otevřená encyklopedie ,2001.[cit.2008-03-13]. Dostupný z [www: http://www.cs.wikipedia.org/wiki/Waldorfsk%C3%A1_pedagogika](http://www.cs.wikipedia.org/wiki/Waldorfsk%C3%A1_pedagogika)

„Já si myslím, že člověk, který pracuje s dětmi by měl mít alespoň absolvovanou střední pedagogickou školu, aby měl alespoň nějaké poznatky práce dětmi. Já osobně si myslím, že vysoká škola nic neznamena. Například žádný vysokoškolák nechce učit na Zlíchově²⁸, protože když tam pak vidí, co tam je za děti a jak to tam chodí, tak radši půjde učit jinam nebo vůbec“.

Milena (cit.):

„ Nemám pedagogické vzdělání. Jsem inženýr ekonomie. Mám mnoho kurzů na LMD, dysgrafii, dyslexii atd“.

„ Já si myslím, že ani nejde o vzdělání. Člověk musí být nastavený na to dítě. Je to složité. Musíš být empatická a vstřícná. Navíc se dá všechno vyčíst z knížek. Děti dají na přirozenou autoritu a tu buď učitel má nebo ne, a je jedno, jestli má vysokou nebo ne, protože mít autoritu tě nikdo nikde nenaučí podle mě. Já jsem zažila několik učitelů, kteří měli tři tituly, ale bylo jim to na nic. Těžko říct, jestli je to nutné mít vysokou nebo ne“.

---

²⁷ Eurytmie je zvláštní druh rytmického tance, spojeného s prvky řeči. Vychází z mystických a astrologických principů. Pohyby mají svůj význam, jsou doprovázeny slovy. Jedny pohybu zobrazují souhlásky, jiné samohlásky. Dvanáct souhlásek odpovídá počtu znamení Zvěrokruhu, stejný je i počet hudebních klíčů, sedm souhlásek odpovídá původnímu počtu planet a totéž platí o druzích pohybu a pauzách. Rytmické prvky ve výuce i umělecké výchově mohou nepochybně pozitivně ovlivnit vnímání i vzájemnou komunikaci dětí, a jako pomocná terapie může mít eurytmie příznivý, samozřejmě jen nespécifický efekt jak na tělesnou, tak i na psychickou stránku pacienta.

Heřt, Jirí: Stručný výkladový slovník, SYSIFOS, 2007[cit.2008-10-28]. Dostupný na www.sysifos.cz/index.php?id=slovník&act=zobrazit&idd=&pismo=&vyraz=1189077602&heslo=Eurytmie

²⁸ "Základní škola pro žáky se specifickými poruchami chování" vznikla 1. 1. 1998 jako právní subjekt, jehož zřizovatelem se stalo MŠMT ČR. Od 1. 1. 2001 změnila škola zřizovatele, kterým se stalo hl. m. Praha. Škola má celopražskou působnost a je jediným plně organizovaným školským zařízením tohoto typu na území Prahy a celé ČR, řídí se vyhláškou č. 73/2005, Sb. o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných, a vyhláškou č. 48/2005, Sb. o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky. V současné době má 148 žáků v 19-ti třídách, kde mohou žáci plnit docházku v plném rozsahu. V současné době došlo v důsledku slučování škol na Zlíchově a v Olšínách k další změně názvu, a to „Základní škola a Střední škola pro žáky se specifickými poruchami chování“.

ZŠ a SŠ pro žáky se specifickými poruchami chování, Na Zlíchově 19, Praha 5.[cit.2008-11-10] Dostupný na www.speczs.cz/

6. 2 kritérium: Asistent pedagoga a jeho náplň práce

6.2.1 Osobní asistent versus asistent pedagoga

Náplň práce asistenta byla hojně diskutovaným tématem. Shodli jsme se, že se veřejnost domnívá, že asistent pedagoga a osobní asistent je totéž. Možná je to právě proto, že asistent je často třídě představován jako asistent ke konkrétnímu žákovi.

Zásadní rozdíl je: • funkce **asistenta pedagoga** je realizována podle zákona č.561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělání

• funkce **osobního asistenta** vyplývá ze zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách

Osobní asistent pomáhá při zvládnutí běžných úkonů péče o vlastní osobu, pomoc při hygieně či v chodu domácnosti.

Naproti tomu asistenta pedagoga je pedagogická asistence učitelům při výuce, pomoc žákovi při aklimatizaci na školní prostředí atd. Asistent pedagoga musí navíc absolvovat 80 hodin ve vzdělávacím zařízení s akreditovaným programem . Z toho vyplývá, že pokud by byl do třídy integrován žák, který potřebuje nejenom pomoc pedagogickou, ale i pomoc například při osobní hygieně, měli by být ve třídě oba dva asistenti. Po ukončení vyučování ho osobní asistent doprovází dále během dne i mimo školní prostředí. To znamená, že žáka doveze domů, na kroužky, podle toho, co je potřeba.²⁹

Jelikož se ve své praxi mnoho asistentů pedagoga setkává se záměnou těchto rozličných povolání, zajímalo mě, jak by tyto čtyři respondenti vysvětlili rozdíl mezi asistentem osobním a pedagogickým někomu, kdo o této problematice nic neví. Odpovědi byly převážně intuitivní. Respondenti vycházeli především z vlastních zkušeností.

Otázka: Řekni mi, jaký je rozdíl mezi asistentem osobním a pedagoga.

²⁹ Třídní asistence je pomocí učitelů ve třídě, osobní asistence je pomoc dítěti, aby mohlo dosáhnout podobných cílů jako jiné děti. Osobní asistence se pokrývá lidmi placenými z fondu aktivní podpory zaměstnanosti, část prostřednictvím náhradní vojenské služby, část z grantů neziskových organizací.. Švancar, Radmil: Nedokonalý svět asistentce, Učitelské noviny, č.36/2002.[cit.2008-10-05]. Dostupný z www: http://www.ucitelskenoviny.cz/obsah_clanku.php?vydani=41&rok=02&odkaz=nedok.html

Alena (cit.):

„ Zásadní rozdíl je v tom, že asistent pedagoga se s dítětem setkává pouze ve škole, ale osobní asistent ho má na starost i po vyučování. Např. když je dítě na vozíčku, tak ho osobní asistent po škole odveze domů. Otázka je, zda osobní asistent, když doveze dítě do školy, zůstává s dítětem ve třídě. Pokud ano, a učí se s dítětem, stává se z něho prakticky asistent pedagoga. To by ale nemělo být, jelikož nemá pedagogické vzdělání. Potom by osobní asistent a asistent pedagoga měli stejnou pozici. Ještě by se našel jeden podstatný rozdíl. Když dítě osobního asistenta onemocní, nejde do školy on ani asistent. Zatímco asistent pedagoga dochází do školy i v případě, že je jeho žák nemocný. Proto je pro mě těžké říci, jaké jsou zásadní rozdíly mezi asistentem pedagoga a asistentem osobním“.

Šárka (cit.):

„ Já jsem se o tohle nikdy moc nezajímala. Jen vím, že asistent pedagoga je zaměstnanec školy a osobního asistenta si platí rodiče sami. A také, že osobní asistent neučí, ale pomáhá lidem je někam doprovodit, dojít na nákup apod. Ale jak to funguje ve školách, nevím“.

Marek(cit.):

„No, osobní asistent nemůže dělat pedagogickou práci. Má na starost jen jednoho žáka, se kterým by měl být v hodině. Asi by ho měl přivést do školy osobní asistent a tam ho předat pedagogickému asistentovi a nebo by tam byli oba, ale to asi nejde, takže nevím. Jediný rozdíl, co vím je, že osobní asistent není zaměstnancem školy a má na starost jen jednoho člověka, asistent pedagoga může mít ve třídě na starost více dětí“.

Milena (cit.):

„ Pakliže budu dělat osobního asistenta a rodiče budou mít peníze, aby mě zaplatili, tak na tom budu lépe než teď. Ale tím, že jsem členem pedagogického sboru, je to horší. Posílají tě na školení, o kterém ti řeknou, že stejně je na nic, ale posílají tě tam, aby jsi zjistila, jak je takové školení na nic. Osobního asistenta to má asi jednodušší. S nikým se nemusí dohadovat a pokud si rozumí s rodiči, tak může být v pohodě. Já jsem dělala osobního asistenta jednou, ale přijde mi to snazší,

protože, jak jsem řekla, nemusíš se s nikým dohadovat. Ale finančně a časově to podle mě vyjde na stejné“.

6.2.2 Asistent pedagoga

Jak jsem uvedla výše, asistent pedagoga je pravou rukou učitele, je jeho pomocníkem, což vyplývá již ze samotného názvu této funkce.³⁰ Podstatné je, že každý bez výjimky by měl znát náplň svojí práce, která by měla být správně popsána, aby byla splněna její funkčnost. Pozice asistenta je poměrně nová, navíc je velmi obsáhlá. Obsah pracovní náplně je často formální, někteří ředitelé jen opiší katalog prací. Z těchto důvodů je nutné zjistit, jak vnímají obsah své pracovní náplně samotní asistenti, pokud mají tuto práci vykonávat k potřebám žáka a zároveň ke spokojenosti vedení školy.

Další otázky byli: Jaká je náplň asistenta pedagoga?

Vykonáváš to, co má asistent v popisu práce?

Aleny (cit.):

„ Když je někdo asistent pedagoga, měl by se v první řadě věnovat dítěti a posléze pomáhat učiteli. Dítě by mělo být prvotním zájmem asistenta. Důležité je, aby učitel s asistentem komunikoval a spolupracoval“.

„ Pro mě je nejdůležitější práce s dítětem. Přesto, že mě učitelka zaměstnává i jinak, vždycky je pro mě prioritou dítě a to ostatní musí počkat, ať si učitelka říká, co chce“.

Šárka (cit.):

„ Asistent pedagoga je nebo by měl být spolupracovník, pomocník pro učitele, který má ve třídě integrovaného žáka. Asistent je ve třídě proto, aby se učitel mohl věnovat individuálovi např. při výkladu nové látky. Asistent pracuje s ostatními žáky a učitel má čas věnovat se integrovanému žákovi. Poté si role vymění a asistent se žákem látku opakuje a procvičuje. Učitel se má věnovat žákovi a asistent se žákem dělat úkoly a látku procvičovat. Ale myslím si, že je to opačně. Když tak nad tím přemýšlím, nevím, jak bych vlastně práci asistenta pedagoga měla popsat. Ze své vlastní zkušenosti

---

³⁰ tamtéž

se domnívám, že je to jinak. Já osobně jsem s Jirkou na jednom „ písččku“ a učitel s ostatními na druhém. V některých třídách je asistent vnímán jako poskok pro integrované dítě a není brán jako rovnocenný partner s pedagogem. Možná je to tím, že takhle pozice ve školách nefunguje tak dlouho, možná je to špatnou informovaností. Mělo by být řečeno, že asistent tam není jen pro jednoho, to by pak vypadalo, že je jeho osobní asistent. Ale proto, aby se pedagog měl čas věnovat integrovanému dítěti, a asistent je tam od toho, aby se žák lépe začlenil do kolektivu spolužáků a aby lépe pochopil probíranou látku“.

„Někdy mám pocit, že jsem spíše učitel než asistent pedagoga. Už kvůli tomu, že se učíme prakticky jen spolu. Problém je ale v tom, podle mého názoru, že se může stát, že mu látku vysvětlím špatně, nepřesně, když nemám zkušenost s tím konkrétním předmětem. Ale myslím, že vykonávám. Pomáhám učitelce, aby neměla tolik starostí a Jirku se snažím něco naučit“.

Marek (cit.):

„Podle mě, asistent pedagoga dává podporu žákovi při zvládnání studia a života ve škole a je jakýmsi prostředníkem mezi učitelem, rodičem a školou“.

„Myslím si, že vykonávám, to co je náplní asistenta pedagoga. Navíc mám na starost i hudební výchovu, pracovní činnosti a zařizování různých školních akcí a výletů“.

Milena(cit.):

„To záleží na dítěti. Hlavní náplň je, aby dítě bylo co nejsamostatnější. Aby toho asistenta nepotřebovalo. To by mělo být cílem. Postupně ho osamostatňovat. „Já dělám v práci s Májou většinu věcí, takže nevím, jestli to co dělám, má dělat asistent. Mám pocit, že dělám úplně všechno a zbytečně!“.

6.3 kritérium: Spolupráce asistenta pedagoga a pedagoga

V samotném názvu funkce asistenta pedagoga je patrné, že je to asistent k pedagogovi. Má pedagogovi pomáhat, dbát jeho pokynů a spolupracovat s ním. Faktem je, že asistenta si pedagog nevybírání, asistent je mu přiřazen díky žákovi, který je integrován do jeho třídy. Nemůže říci, že s asistentem spolupracovat nechce. Asistent je ve třídě především kvůli žákovi se speciálními vzdělávacími potřebami. Vztah pedagog - asistent je jeden z nejdůležitějších předpokladů k efektivní práci s integrovaným žákem a třídou. Pokud jsou mezi asistentem a pedagogem negativní vztahy, nutně se to odrazí na efektivitě jejich výchovné práce. Pokud si žáci jsou vědomi takového napětí nebo rozdílných názorů v zásadních výchovných otázkách, vytváří se prostor k vzájemnému nerespektování.

V současné době nejsou pořádány kurzy pro pedagogy, kde by se seznámili s obsahem prací asistenta. Učitel, ale i pak celý pedagogický sbor, by měl být připraven na spolupráci s asistentem. Měli by být seznámeni jeho úkoly ještě před nástupem do školy. Většina pedagogů nemá zkušenost pracovat s dalším pedagogickým pracovníkem ve třídě. Mohou mít pocit, že jsou pozorováni či hodnoceni. Ukazuje se, že je důležité, zda má škola zkušenost s asistenty a do jaké míry je na ně připravena.

Na základě těchto faktů, jsem položila respondentům otázky týkající se vztahů s pedagogem. Zajímalo mě, jak spolupracují v hodinách a jak funguje vzájemná komunikace.

Otázky: Myslíš si, že tě učitel ve třídě potřebuje?

Jaká je vaše spolupráce? Čím si mu nápomocný/á?

Považuješ se za rovnocennou s učitelem?

Alena (cit.):

„Určitě je dobré, když jsou ve třídě dvě učitelky. Integrované dítě potřebuje přeci jenom více péče, která by nemohla být zajištěna, kdyby ve třídě byl jen jeden vyučující. Zvláště pak ve chvíli, kdy Anička má záchvat zuřivosti a je třeba ji zklidnit a zabavit. Po dobu 1,5 roku, co zde pracuji, jsem zažila u Aničky dvě učitelky. S první učitelkou spolu hodně komunikovaly, hledaly nové možnosti a řešení. Navíc tato učitelka měla k Aničce vřelý vztah a měla zájem. Nepříznivou situací byla změna

učitelky. Nejenom, že si se mnou jako s asistentem neví rady, asi má pocit, že jí pozorují a kontrolují, ale ani Anička ji příliš nezajímá a je ráda, když s ní jdu pracovat jinam, protože tahle učitelka je zásadně pro práci výhradně mimo kolektiv s asistentkou. Podle mě nedostatečně respektuje individuální potřeby Aničky. Jak jsem řekla, spolupráce je chladná. Když spolu nemusíme mluvit, tak nemluvíme. Zeptám se jí, co budou dělat. Ona ale řekne, že by bylo lepší kdybychom šly někam jinam. Tak si jdeme spolu hrát, abychom je nerušily“.

„Bohužel si myslím, že mě jak rovnocennou neberou. To by podle mě učitel ani nedopustil. Spíš jsem jakoby druhořadá, občas mám pocit, že jsem jako „, děvečka pro všechno. Navíc nemám zastání ani u pani ředitelky, která ještě teď v podstatě neví, jaká je náplň asistenta pedagoga. Samozřejmě mi dává i jinou práci a to v době, kdy mám být s Aničkou, třeba výzdoba školky apod.“.

Šárka (cit.):

„Pedagog mě ve třídě potřebuje, protože si nemusí dělat starosti. Dítě potřebuje zvýšenou péči a na to pouze jeden člověk nestačí. Podle mě by se ve třídě našla další spousta žáků, která by potřebovala taky někoho, kdo by se jim věnoval. Sice ne v takové míře, ale individuální práce by jim prospěla. Myslím, že to moc neřeší, když sedíme se Štěpánem vzadu ve třídě. Prostě tam někde sedíme spolu a ona nás bere jako součást třídy. Spolupráce a komunikace fungují v rámci možností. Občas jsem se snažila zasáhnout do rozhovoru mezi žáky a učitelem, ale to nebylo dobře, protože jsem přece jenom asistent, tak proč se do toho pletu. Nelezeme si do zelí, takže je to v pohodě. Učitelka si ho průběžně přezkušuje, poté se spolu vzájemně domlouváme na učivu. Jelikož se Štěpánem trávím většinu času při vyučování, trůfám si posuzovat, co zvládá a co ne a podle toho s učitelkou upravujeme individuální plán“.

„Já si myslím, že mě berou jako rovnocennou. Otázka je, jestli v tom nehraje roli můj věk. Bude mi čtyřicet, tak si na mě moc nedovolí, ale kdybych byla studentka, třeba by to bylo jinak. Někdy mám pocit, že jsem byla dominantnější než učitelka, jelikož ona je v některých věcech taková tichá. Nic neřekne, za to já se s tím nepáru. Podle mě je důležité být přísný, ale spravedlivý. Důležité je vytvořit ve třídě takovou atmosféru, kde se dítě nebude cítit frustrované a kde může vyjádřit svoje přání.“

Marek (cit.):

„ Já si myslím, že mě tak učitel ani nepotřebuje kvůli žákovi, ale obecně je dobré, podle mě, když jsou ve třídě dva pedagogové, jako je to např. na Zlíchově, kde jsou ve třídě dvě učitelky. Teda myslím třídy, kde jsou děti, které vyžadují větší péči jako jsou u nás třeba. Taky je dobré, že nejsem oslovován pane asistente ale normálně pane učiteli. Připravuji věci pro integrovaného žáka a pro malé skupinky, kde procvičujeme to, s čím mají problémy, a taky organizuji mimoškolní aktivity třídy“.

„ Já osobně se necítím rovnocenně, ale všichni mě tak berou. Navíc jsem tam tenkrát pracoval jako vychovatel, takže jsem byl jakoby učitel, proto nejsem cizí pro ně. Mám k nim úctu jako k učitelům, ale i tím, že jsem oslovován jako učitel, lze říci, že mě berou jako rovnocenného kolegu. Třeba jsem rád, že se mnou konzultují i hodnocení. Že se mě zeptají, co si o tom myslím, co bych tam připsal. Za to jsem rád, za tu důvěru. Pani učitelka je moc hodná, takže nedělá rozdíly. Snažíme se spolu, aby i ostatní žáci mohli využít toho, že jsem ve třídě dva.“

Milena (cit):

„Když jsem tam nastoupila, většina učitelů byla mladší než já a dávali mi to najevo, že mě tam nepotřebují. Já jsem se jim vnucovala, že bych chtěla na těch hodinách být. Já myslím, že mě učitelé neřeší. Je jim to jedno. Tam se jich střídá tolik, že ani nestačí postřehnout, že tam jsem. Učitel přijde, něco odvykládá a odejde. Nejhorší je, když tam přijde učitel, který v této třídě nikdy neučil. Běžím za ním, v pár bodech mu řeknu, že tam je Mája a co je to zač. On si to stejně nezapamatuje a pak vznikají konflikty, že se diví, proč ona tohle dělá a jak si to může dovolit. Nejhorší je, když někdo přijde se skupinovou prací. Tak to je konec. Ostatní ji mezi sebou nechtějí, ona naopak k nim chce, protože nechápe nebo nezvládne pochopit, že jí nadávají. A ten učitel si to ani neuvědomí, ale v tu chvíli je už pozdě, takže my se musíme separovat nebo dělat něco jiného. S tím má zase problém Mája, protože se jí to nelíbí“.

„ Za rovnocennou s učitelem se nepovažuji “.

Otázka: Jako asistent máš na starost jednoho žáka. Na kurzu nám ale říkali, že asistent je ve třídě proto, aby učitel měl čas na integrovaného žáka. Co si o tom myslíš?

Alena (cit.):

„ Práci ve třídě si organizuje učitel, který se sám rozhoduje, jak a komu se ve třídě bude momentálně věnovat. Samozřejmě by bylo nejlepší, kdyby měl čas na všechny děti stejně, ale to není bohužel možné. Proto má ve třídě asistenta, se kterým by se měl domlouvat na spolupráci“.

Šárka (cit.):

„ Toto tvrzení neshledávám pravdivým. Nebo alespoň jsem se s tím nesetkala. Od svého pedagoga mám dojem, že se nechce zabývat jakýmsi rozpitváváním učiva, aby dítě pochopilo látku. Věnuje se raději všem ostatním. Například se mi stalo, že jsem ani já látku dostatečně nepochopila, proto jsem požádala pedagoga, aby ji žákovi vysvětlil sám, ale bylo mi odpovězeno, že to zvládnou sama, že mu to mám nějak vysvětlit nebo to přeskočit. Kdyby učitel zadal látku a asistent dohlížel na ostatní při práci, tak si myslím, že by mohl mít pocit, že je to pro něj „ degradace “, že se musí věnovat jen jemu. Navíc by asi mohl být problém, kdyby asistent vysvětloval látku, když ho ostatní žáci ve třídě berou pouze jako nějakého asistenta k nějakému žákovi“.

Marek (cit.):

„ No u nás to tak ale funguje. Mám sice na starost jednoho žáka, ale většinou si vezmu nějakou skupinu malou, připravím jim nějaká cvičení, která vypracováváme a učitelka pracuje se zbytkem třídy. Vždy mi to samozřejmě zkontroluje, jestli je to správně“.

Milena (cit.):

„ Dobrovolně, díky svému vlastnímu dítěti, protože vím, jak je to těžké, jsem si zadarmo vzala na starost ještě jednoho kluka, kterému jsem fotila materiály, protože hodně chyběl. Pani učitelka mi výslovně zakázala, abych pracovala s ostatními dětmi. Považuji to za špatné. Myslím, si, že bych měla být víc na úrovni učitele, i když on má hlavní slovo, tak by mě neměl přehlížet a mluvit se mnou“.

6.4 kritérium: Integrace žáka a specifika práce se žákem s ADHD, DMO a aspergerovým syndromem

Každé dítě je neopakovatelnou bytostí, která má své potřeby a přání. Zvláště pak děti s handicapem potřebují zvláštní pozornost rodičů ale i pedagogů, aby se mohly správně rozvíjet a naučit se být co nejvíce samostatné, pokud jim to jejich možnosti dovolují. Faktem je, že každé postižení si žádá své speciální potřeby nejen z hlediska osobní hygieny, sebeobsluhy člověka s handicapem, ale i výuka a vzdělávání má svá specifika. Jsou oblasti vzdělávání, které dítě se svým specifickým postižením neovládne nebo míra informací, kterou má žák získat, musí být přizpůsobena jeho možnostem. Proto integrovaný žák pracuje na základě vypracovaného individuálního vzdělávacího plánu (dále IVP). IVP umožňuje žákovi pracovat podle jeho schopností, individuálním tempem, bez stresujících porovnávání se spolužáky. Vzniká na základě spolupráce mezi učitelem, vedením školy, žákem a jeho rodiči.³¹

Každý integrovaný žák má jiný IVP. Vše souvisí s mírou jeho postižení. Práce asistenta a pedagoga je s takovým žákem odlišná. Jeden vyžaduje neustálý dohled, jiný potřebuje ke své práci speciální pomůcky apod. K tomu, aby se správně naplnil smysl IVP je nutná spolupráce asistenta právě třeba při přípravě pomůcek. Proto považují za nutné, posoudit na základě vypovědí respondentů, jaká jsou specifika práce se žáky s ADHD, DMO a aspergerovým syndromem. Tito žáci by se bez integrace na základních školách vzdělávali ve školách speciálních. Avšak je otázkou, které děti integrovat tak, aby integrace měla smysl jak pro žáka se speciálními vzdělávacími potřebami tak i pro děti zdravé, které mají svůj podíl na správném přizpůsobení žáků s handicapem do společnosti. Jelikož se asistenti s takovými žáky setkávají každý den po celou dobu vyučování a mají možnost tuto problematiku posoudit, směřovala i jedna z otázek tímto směrem.

Otázky: Co si myslíš o integraci? V čem jsou její +/-?

Je něco, co bys na této práci změnil/a, kdybys mohl/a?

Alena (cit):

„ Za každou cenu integraci rozhodně ne. Ale myslím si, že integrace má smysl. Dítě se začlení mezi zdravé děti. Naučí se prosadit se mezi nimi a ostatní se učí

³¹ Zelinková, O.: *Pedagogická diagnostika a individuální vzdělávací plán*, Portál, 2001, ISBN 80-7178-544-X, str. 172

toleranci. Určitě je dobře, že se integrují už takhle malé děti. Už ve školkách se učí, že jsou děti, které potřebují pomoc ostatních“.

„Změnila bych to, že bych se snažila víc vysvětlit, kdo je asistent pedagoga a jaká je jeho náplň práce. Aby asistent nebyl poslík pro všechno. Aby dítě bylo opravdu integrováno s veškerou péčí a ne jen proto, že v té škole je a že škola na něho bere peníze. Myslím si, že to funguje tak, že děti, které tam vezmou, hodí ho do procesu integrace a starejte se“.

Šárka (cit):

„Podle mě by měli být všichni soudní a měli by si uvědomit, že některé činnosti a výkony handicapovaný žák nemůže splnit, proto by se takové děti neměly někam za každou cenu nutit. Přece není nikde psáno, že ve speciálních třídách jim nemůže být dobře. Ba právě naopak, je tu menší počet dětí a pedagog má proto více času se jim jednotlivě věnovat. Navíc jsou i učební plány upravené, pro ně speciálně určené. Navíc se domnívám, že integrace může mít i negativní vliv na ostatní žáky. Někteří žáci můžou mít pocit, že je integrován žák zvýhodňován, že mu pomáhá asistent, že je jinak známkován apod. Této situaci by se mělo předcházet například správným výkladem ve třídě, kdo je asistent, co znamená integrace, jak funguje a k čemu je dobrá, aby ostatní děti pochopily, že tam asistent není proto, aby mu pomáhal na úkor ostatních“.

„Já, ze své pozice bych byla ráda, kdybych mohla více rozhodovat o tom, co budeme spolu dělat. Myslím, že by asistent mohl mít větší pravomoci, když už je jakoby zodpovědný za to, jak to žáka naučí. A taky bych rozhodně změnila to, jak je uveden asistent do kolektivu třídy. Rozhodně by nemělo být řečeno, že je to asistent k určitému dítěti. Není to dobré pro toho žáka, vypadá to, že mu musí někdo pomáhat a ostatní to mohou cítit jako nespravedlivé. Bylo by hezké, kdyby to mohlo být tak, že jsou dva pedagogové na třídě. A taky bych změnila to, aby asistent byl osloven jako učitel“.

Marek (cit):

„Integrace za každou cenu rozhodně ne. Mělo by se to brát individuálně a netrápit dítě v běžné škole. Myslím tím, že pokud se dítě naučí jen číst, psát a počítat, tak proč ho tam trápit s fyzikou a chemií i přesto, že má asistenta a má individuální

plán. Ale integrace je určitě dobrá v tom, že je dítě v kontaktu se zdravými žáky, naučí se spolupracovat v kolektivu, a i zdravé děti by se měli naučit s takovými dětmi komunikovat a pomáhat jim“.

„ Já osobně třeba pracuji na plný úvazek, to je 40 hodin týdně, tak bych chtěl mít méně hodin, abych měl čas na přípravu. Ale to je tak moje přání. Ale rozhodně bych změnil to, že je jeden žák a k němu jeden asistent. Jde o to, aby se žák nestal na asistentovi závislým a odkázaným pouze na jeho pomoc. Myslím si, že nejlepší by bylo, kdyby byli ve třídě dva učitelé a byli tam pro všechny“.

Milena (cit.):

„ Integrace za každou cenu nemá smysl. Jsem přesvědčená, že každé dítě je jiné, že by měly být zařazovány do speciálních škol. Vždyť tam by měli pracovat kvalifikovaní pracovníci. Na běžné základní škole nejsou učitelé speciální pedagogové. Děti by měly být umisťovány podle svých potřeb. Já bych udělala třídy logopedické, dyslektické, dyskalkulické apod. Otázka je, co takové děti, které mají jakoby výchovné problémy, ale ještě nejsou na ústav? Třeba na Zlíchově udělali speciální třídu jen pro Aspergera. Jsou mezi svými, mají speciálního pedagoga a pedagoga a pracují s nimi individuálně a navíc mají na ně čas při malém počtu ve třídě. Učitel je tolerantní. Já jsem dělal asistent u tří dětí, bohužel jsem se ještě nesetkala s tolerantní třídní učitelkou nebo s učiteli. Je jich bohužel poskromnu“.

„ Kdybych byla jako Pánbůh a mohla mluvit sama za sebe, udělala bych to, tak aby se učitelé nejdříve seznámili se mnou jako s asistentem než bych nastoupila do školy. Pak by měl být prostor, kde bychom si mohli nechávat vzkazy o Máje. Třeba teď za mnou po půl roce přišel profesor na matematiku a ptal se mě, proč Mája nepíše písemky s ostatními ve třídě. Tak to mě dostalo. Já před písemkou běžím za učitelem, tahám z něho písemku, mezi tím se modlím, aby nedošlo ke konfliktu ve třídě, protože by Mája byla před písemkou rozhozená a už vůbec by ji nenapsala. On mě nechá čekat, ještě si jde zakouřit. Učitelé si vůbec neuvědomují, že jsem s ní pořád v kuse, že nemám čas si sednout, natož čekat až on přijde. Tak jsem mu vysvětlila, že nejdřív by to vypadalo tak, že Mája bude nahlas povídat a ostatní na ní budou pokřikovat, že je ruší. Pak až by to měli všichni hotové, tak by pokřikovala ona na ně, že ještě píše, že jí ruší. Eventuelně by písemku roztrhala nebo se naštvála a odešla. Ona má nárok psát ji déle než ostatní. On mi na to řekl, že si myslí, že ji budu pomáhat.

Já prostě nemám čas mluvit s nimi a oni se mnou. Je to hodně nejednotné. Jeden učitel je benevolentní, druhý vůbec nic nechápe. Akorát mi není jasný, proč si alespoň nepřečtou ten IVP. Já chápu, že je dlouhý, má asi 5 stran, ale pokud v té třídě učím, tak bych si ho měl alespoň přečíst. Teď se nám třeba vyměnilo hodně učitelů. Takže já teprve při příchodu zjistím, že je to někdo nový, běžím za ním, v pěti bodech mu řeknu, že je tu Mája a co má za problémy. Navíc to slyší ostatní děti, co má za výhody a to se jim pochopitelně nelíbí. Mé přání by bylo, aby mě někdo poslouchal chvíli“.

Další otázky: S jakým postižením máte ve třídě integrovaného žáka?

Popiš, jak s takovým žákem pracuješ? Jaké má speciální vzdělávací potřeby?

Jak se daří ve třídě integrovanému žákovi? Má kamarády ve třídě?

Jaké má žák vztahy s učitelem a s asistentem?

6.4.1 SYNDROM ADHD

ADHD (Attention Deficit hyperaktivity Disorders – porucha pozornosti spojená s hyperaktivitou) a **ADD** – syndrom deficitu pozornosti. ADHD (ADD) vzniká většinou drobným poškozením CNS v raných vývojových obdobích. Mezi vnější vlivy se řadí např. infekční onemocnění matky během těhotenství, krvácení v těhotenství, předčasný porod, kouření a alkohol, ale také mechanické poškození mozku, novorozenecká žloutenka nebo nedostatečné okysličení mozku při opožděném vyvolání dýchání. Mezi vnitřní vlivy patří zejména dědičnost.³² V některých zdrojích se uvádí, že na tuto poruchu mají vliv i některé potraviny jako např. ty s obsahem barviv a umělých ochucovadel, chemicky upravené ovocné šťávy, pamlsky – čokoláda, zmrzlina, bonbóny, ale i těžko stravitelná jídla jako vejíčka či mléko.³³

³² Můžeme se setkat i s názvy: Malé mozkové dysfunkce LMD, lehké dětské encefalopatie LDE, specifické poruchy chování, porucha školní přizpůsobivosti, hyperkinetický a hyperaktivní syndrom, opoziční chování ODD

Jucovičová, D., Žáčková H., *Metody práce s dětmi s LMD – především pro učitele a vychovatele*, D&H, 1998, str.1

³³ Tyl, Jiří: *LMD – Lehká mozková dysfunkce*. [cit.2008-11-13]. Dostupný z [www: http://www.nemoci.doktorka.cz/lmd---lehka-mozkova-dysfunkce](http://www.nemoci.doktorka.cz/lmd---lehka-mozkova-dysfunkce)

ADHD je vývojová porucha charakteristická věku dítěte nepřiměřeným stupněm hyperaktivity, pozornosti a impulzivity. ADHD nesouvisí s inteligencí, ale k jejím základním vlastnostem patří:

1) **Snížená pozornost** – neschopnost soustředit se delší dobu na jednu věc, porucha motoriky.....

2) **Impulsivita** – rychlé, často neadekvátní reakce na neúspěch....

3) **Hyperaktivita** – neklid nadbytečné pohyby těla....

Dozrávání jednotlivých funkcí se děje nerovnoměrně. Vyzrání mnohých z nich je typické pro určitý věk. Dítě z takové poruchy nevyroste, i když se jednotlivé projevy jeho chování během dospívání mění. U velmi malých dětí je ještě těžké rozpoznat poruchu ADHD, avšak někdy bývají neklidné, mívají poruchy spánku a bdění, nespí v noci, ale ani přes den. Batolata mohou být pohyblivější a neobratná. Vydrží sice dlouho bez spánku, ale špatně se soustředí na hru. U dětí v předškolním věku jsou pozorovatelné zejména poruchy motoriky, vnímání, chování, koncentrace pozornosti, řeči a myšlení. Děti s ADHD jsou rychle a snadno unavitelné. Únava se u nich může projevit ještě větší tělesnou aktivitou, i přesto, že je jejich nervová soustava přetížena. Neumí si odpočinout a mohou mít potíže při usínání. Dále pak jsou neobratné a nešikovné. Neumí koordinovat pohyby, zvláště když musí dát dohromady ruce a nohy. Pomalu chápou, co znamená stát za sebou a ještě na povel vyběhnout a oběhnout figurku. Při jakékoliv činnosti jsou roztěkané, nesoustředěné, snadno se nechají vyrušit jakýmkoliv podnětem. Rychle se pro něco nadchnou, ale brzy se unaví a pozornost upadá.

V souvislosti s poruchou vnímání, myšlení a paměti se vyvíjí specifické poruchy učení jako např. dyslexie, dysortografie atd. Myšlení je mnohdy neefektivní, stereotypní, pamatují si nepodstatné detaily. Mají sklon k opakování stejné chyby. Obtížně si osvojují časové a prostorové vztahy. Důležité je podotknout, že tyto děti mají problémy s vyjadřováním svých citů, navíc jsou citově nestálé. Rychle se u nich střídá nálada. Snadno se vztekají, jsou zvýšeně pohotové k agresi. K povahovému obrazu patří jakási extrovertnost. Touží po společnosti druhých, jsou vděčné za osobní kontakt, někdy mohou být až vlezlé. Opakem jsou děti nemazlivé, kterým osobní kontakt vadí. V kolektivu dětí mají zásadní problém. Rychle navazují přátelský kontakt, ale vzápětí jej ztrácejí, protože si neumí společně hrát, ostatní děti ruší ve hře, berou jim hračky, rozbíjí jim stavebnice, jsou zbrklí a spontánní. Nechápu, co je vhodné a co ne, bývají

vzdorovité. Jucovičová a Žáčková nabízí šest hlavních zásad používaných při práci s dětmi s ADHD.³⁴

- vytvořit klidné prostředí
- hledat kladné stránky osobnosti
- usměrňování aktivit a přívod přiměřených aktivit
- důslednost
- stanovit řád
- jednota ve výchově

Specifika práce s asistentem

Pokud pracujeme s dítětem s ADHD, musíme si uvědomit, jak se toto postižení projevuje. Lidé neznalí věci se mylně domnívají, že takové děti jsou hloupé, líné a nevychované. Tyto děti jsou v podstatě pod neustálým tlakem, musí se mnohdy snažit více než zdravé děti, aby se jim dostalo uznání a pochvaly. Všichni, kteří vychovávají tyto děti, se musí zaměřit na jeho silné stránky a na pozitivní zpevňování žádoucích projevů. Je nutné s nimi neustále pracovat, aby nepovolily. Dítě by mělo vědět, co se od něho očekává, aby požadavky nepřekračovaly jeho schopnosti. Jsou důležitá pravidla a řád, díky kterým vzniká potřebný pocit jistoty v kolektivu i při práci. Díky tomu, že se dodržují stejné postupy, příkazy a zákazy, získává dítě přehlednost v situaci i v okolním světě. Podstatné je, aby si dítě tyto činnosti zvnitřnilo a vzalo za své. Dítě s ADHD je nutné stále zaměstnávat. Zvláště ve školce když nemá, co dělat, začne vyhledávat nevhodnou aktivitu jako vytahování hraček ze skříní, bourání stavebnice druhým apod.

Úkolem asistenta na základní škole je takové dítě zaměstnávat a usměrňovat například jeho agresivní projevy. Činnosti je nutné střídát s relaxacemi nejlépe v intenzitě po 20 minutách. Například napíše diktát, poté se může jít s asistentem projít po chodbě.

To, co jinému žákovi trvá 20 minut, zabere žákovi s ADHD hodinu. Není proto třeba vyplnit každou stránku pracovního sešitu, vyřešit každý matematický příklad. Do výuky by se měli zapojit alternativní metody prověřování znalostí jako odpovídat ústně apod. Po určitém úkolu může relaxovat v sedě s hlavou položenou na lavici.

---

³⁴ Jucovičová, D., Žáčková H., *Metody práce s dětmi s LMD – především pro učitele a vychovatele*, D&H, 1998, str.10

U dětí s ADHD je problém, že se často nudí, jelikož se sami nedokáží zabavit a reagují na nudu zlostí a agresí. Pro takové chvíle by měl mít asistent připravený program, který nemusí mít nutně hranou formu. Může asistentovi nebo učitelu pomoci například s uklízením třídy, rozdáváním sešitů apod. Asistent by měl dohlížet, aby si žák zapsal úkoly, aby uklidil všechny pomůcky po ukončení vyučování.

V mateřské škole je práce asistenta jiná už díky absenci čtení psaní počítání. Tady je důležitá především hra a soužití s kolektivem. Pokud dítě neposlouchá, nejedena učitelka využívá metodu krátkého vyloučení. Zpětně by mělo být přivítáno do skupiny, pokud se na to cítí. V tu chvíli může jít asistent za dítětem a situaci mu vysvětlit. Při hrách dělá dětem s ADHD potíže počkat, až na ně přijde řada, proto jsou užitečné hry, u kterých nemusí čekat jako například hra se švihadly, s obruči na mrkanou apod. Asistent má za úkol usměrňovat žákovo negativní chování, vysvětlovat mu jeho negativní reakce a zároveň posilovat pozitivní stránku dítěte.³⁵

Asistentka Alena pracuje v mateřské škole s Aničkou, které byla diagnostikována porucha ADHD, vývojová dysfázie a vrozená vada palců dolních končetin (nedovyvinuté palce vtočené směrem k ostatním prstům). Je v péči logopeda a speciálního pedagoga, neurologa, ortopeda a psychiatra. Při nástupu do běžné mateřské školy, Anička nemluvila, pouze vydávala skřeky a byla velmi agresivní. Pozornost si vynucovala násilím, bila děti, brala jim hračky a chování bylo převážně pudové.

Alena (cit.):

„ Anička nastoupila do školky v lednu 2006. Pozornost si vynucovala násilím, bila děti, brala jim hračky a její chování bylo převážně pudové. Není se čemu divit, Anička vyrůstala se svou matkou alkoholičkou, které se velmi bála , protože matka užívala tělesných trestů. V současné době žije Anička s otcem a babičkou. Od září 2007 byla přeřazena do mateřské školy podporující integraci, což mělo velmi pozitivní vliv. Aničce vyhovuje klidné a rodinné prostředí školky. Ve třídě je zapsaných 15 dětí. Anička měla štěstí na hodnou a hlavně empatickou učitelku, která se o ní velmi zajímala. Anička se pomalu zapojovala do všech činností, z počátku podle nálady. Nejprve dělala pokroky v napodobování některých zvířat podle obrázků. Např. kočka mau, pes –vll, prase – zvuk chrápání, ryby- otevírá ústa“.

³⁵ Riefová, S.: *Nesoustředěné a neklidné dítě ve škole*, Portál, Praha, 1999, ISBN 80-7178-287-4, str. 22 –23. str. 36, str. 163-169

„ Při své diagnóze Anička všechny činnosti dobře zvládá. Nemá potíže se sebeobsluhou, základní návyky si osvojila velmi brzy. Problémem zůstává její agresivní chování, které se ve většině případů projevuje nekontrolovatelnou zuřivostí. Anička se takto projevuje, když ostatní děti nejsou schopné porozumět jejímu neverbálnímu projevu. Při těchto stavech se snažím Aničku vhodným způsobem zklidnit, nejčastěji s ní odcházím do jiné místnosti, kde nemá diváky. Tam se jí snažím motivovat jinou činností, po které se Anička zklidní a je schopná se opět začlenit do kolektivu třídy.

„Ze začátku dětem brala hračky, bourala jim stavebnice z kostek, zkrátka veškerou činnost dětí narušovala. Myslím si, že tak malé děti tohle vnímají jinak, neuvědomují si tolik rozdíly mezi sebou. S dětmi jsme si vysvětlily, proč Anička taková je, i ona se trochu poučila a snažila se ovládat. Teď už je to s Aničkou v pohodě. Navíc první pani učitelka byla bezvadná. Snažila se Aničku více zaměstnávat a společně jsme hledali možnosti práce nás tří a třídy. Co se týká mě, máme s Aničkou vřelý vztah. Myslím si, že jsem přišla ve vhodnou chvíli, kdy Anička měla špatné zkušenosti s matkou a potřebovala někoho, kdo jí bude mít rád“.

6.4.2 Dětská mozková obrna

Dětská mozková obrna (dále DMO) není jedna nemoc v přesném slova smyslu, ale skupina postižení. Jsou to poruchy centrální, to je porucha mozkové regulace hybnosti. Příčiny DMO jsou *před narozením* – infekce matky (např. zarděnky), *porodní* - nedostatek kyslíku plodu při porodu, nedonošenost a *poporodní* - infekce. Avšak jednotlivé příčiny se často kombinují. Odborníci rozeznávají spastickou a nespastickou formu DMO.

- **Spastické formy** jsou ty, kde svaly mají zvýšený tonus neboli napětí. To pak může způsobit ochrnutí obou dolních končetin, *diparetická forma*, poloviny těla, *hemiparetická forma*, anebo všechny čtyři končetiny, *kvadruparetická forma*, nebo celého těla *paraplegie, hemiplegie a kvadruplegie*.

- **Nespastické formy** nemají zvýšené svalové napětí. Naopak mají napětí nápadně nízké. To znamená, že v některých případech můžeme např. omotat dítěti paže kolem krku, stočit jej celého do klubíčka, *hypototnická forma*, dále to mohou být série nepotlačitelných pohybů, *forma dyskinetická*.³⁶

³⁶ Slowík, J. : *Speciální pedagogika*, Grada, Praha, 2007, ISBN 978-80-247-1733-3, str. 100

U DMO nejde jen o hybné poruchy. Jednotlivé formy mají k sobě další příznaky jako epilepsie, šilhání (jako porucha mozku, ne očí), porucha citlivosti, sluchu, řeči, rovnováhy a koordinace. Při vnímání světa je důležitá schopnost a možnost pohybovat se a poznávat místa. Tato možnost je u dětí s DMO více snížena. Vyrovnávání ztráty probíhá postupně, proto je třeba postupovat pomalu. Je třeba mít na paměti, že se u těchto dětí objevuje nižší schopnost soustředění. I střídání nálad může být častější a intenzivnější. Zkrátka lze říci, že je nutné u dětí s DMO předpokládat poněkud jiné reakce na vnímání světa, vnímání sama sebe až po myšlení a rozumové schopnosti.³⁷

Specifika práce s asistentem

Děti s DMO jsou nápadné na první pohled, proto úloha asistenta je pomoci žákovi začlenit se do kolektivu. Je nutné žákům vysvětlit, co DMO obnáší a jak se mají navzájem k sobě chovat. Jelikož jsou často unavené, je možné s pomocí asistenta dělat častěji přestávky během vyučování. Spolu s asistentem mohou častěji odpočívat tak, aby nerušili ostatní žáky. Pozitivní je, že asistent má více času se žákovi věnovat, proto mohou látku spolu více opakovat a procvičovat. Pokud je dítě na vozíku, asistent mu pomáhá při orientaci v prostoru, přípravě pomůcek na stůl, při přesouvání do učeben. V případě, že žák trpí ochrnutím i horních končetin, asistent zapisuje žákovi poznámky. Poškození mozku může vést ke specifickým poruchám učení jako je dyslexie, poruchám pravopisu dysortografie a další. V takovém případě učí asistent žáka správnému uchopení pera a procvičuje s ním uvolňovací cviky, aby se naučil správnému držení ruky. U dětí s poruchami učení je dobré zapojit do učení více smyslů.

Například: demonstrační obrázky, básnička doprovázená obrázkovou formou, pro nácvik měkkých a tvrdých souhlásek se používají měkké a tvrdé kostky. Pomůcky mohou být použity i z běžného života, které díky přítomnosti asistenta může žák pro výuku použít bez toho, aniž by rušil ostatní. Jsou to například: dlaždice, PET láhve, různě velké sklenice apod.

S DMO má zkušenost asistentka Šárka. Pracuje se Štěpánem, který má DMO navíc je dyslektik, špatně se soustředí a k práci potřebuje klid. Na této škole je už 5. rok.

---

³⁷ Stehlík, A.: *Dítě s mozkovou obrnou v rodině*, Avicenum, Praha, 1977, str. 151 - 153

Má ovšem dobré logické myšlení. Má horší cit v ruce a má lehce zkrácené svaly na lýtkách, proto chodí jako „po špičkách“. Štěpán je na této škole 4 roky, momentálně chodí do 5. třídy. Všechno chce dělat s ostatními dětmi. Záleží ale na jeho náladě, protože když se špatně vyspí, tak je k práci laxní a nic ho nezajímá. Přes svůj handicap je velmi hbitý. Dokonce jezdí i na kole a lyžuje i přesto, že se říká, že děti s DMO nemohou.

Šárka (cit.):

„Není u něho nutný bezbariérový přístup ve škole, tedy ani žádné speciální úpravy ve třídě. Dělá mu problémy psaní a čtení. K procvičování čtení používáme tzv. slabikové kartičky, se kterými děláme postřehová cvičení. Na 30 vteřin mu ukážu kartičky a on je musí zopakovat. To umí, protože si kartičky už zapamatoval. Já osobně nejsem příznivcem těchto kartiček, protože si je už zafixoval. To je, že se naučil, že na *pra-* začíná pravítko, ale už nedomyslí to, že na *pra -* začínají i jiná slova, ale pokaždé mi řekne automaticky pravítko. Proto si myslím, že by bylo dobré pro tyto děti vytvořit učebnici, kde by byla vypsaná všechna slova např. na *pra-*, *ši -*, *řa -* apod. Zkrátka by si to mechanicky zapamatoval. Hlavně by měl trénovat slabiky při čtení, protože slovo po slabikách přečte, ale ne vcelku. Dále nám bylo z PPP doporučeno čtenářské okénko, ale při čtení s ním šaškuje, nesoustředí se a nebaví ho to, proto ho nepoužíváme a raději ukazujeme prstem. U psaní by měl používat pomocnou linku, ale od té jsme taky opustili, protože je z toho nervózní, že se musí snažit se do ní trefit a nakonec mu nejde ani to psaní. Proto se nakonec naučil psát do normálních řádků jako ostatní spolužáci. Taky chodíme psát diktáty do jiné třídy, kde jsme sami. Když učitelka diktuje, tak nemůže zpomalit kvůli Jirkovi a navíc mu paradoxně vadí, že je ticho ve třídě, a že se okolo něj nic neděje. Tím, že má problém se svaly na ruku, chtějí mu odpuště psaní, ale to je podle mě nesmysl, protože by měl ruku stále trénovat, aby se mu to nezhoršovalo. Navíc toho občas zneužívá, protože ví o tomhle problému, tak na mě zkouší, že psát nemůže a vymlouvá se. V matematice je docela úspěšný. Výhoda je, že může používat kalkulačku. Má svůj vlastní systém, kterému nerozumím, ale nechávám ho tak pracovat, protože mu výsledky vycházejí správně. Všechno, co se dá naučit z paměti umí (např. násobilku), ale v příkladech ji neumí použít. Také převody jednotek jsou pro něho těžké, jelikož si to neumí představit. Když už se to učíme, tak se mu to snažím v maximálně možné míře ukázat na všedních věcech, tj., že třeba na převody centimetrů používáme kachličky na chodbě nebo sklenice a lahve. Mě osobně překvapilo, jak přes problémy se svaly na ruku mu jde rýsování, že i s kružítkem umí

udělat krásnou kružnici. Z ostatních předmětů si oblíbil přírodopis. Mnohdy bývá bystřejší než jeho spolužáci. U dějepisu má problém s množstvím informací. Při zkoušení stačí, když ví datum a událost, časové souvislosti jsou mu odpuštěny“.

„Ve třídě nemá s dětmi problém, je se všemi kamarád. Berou ho takového, jaký je. Ale spíš si rozumí s dětmi z mladších tříd, za kterými dochází o přestávkách. Horší je to při skupinové práci. Tam mu často dávají najevo, že to neví, a že jim to třeba zkazí. Nezbyvá mi nic jiného, než že si o tom promluvíme spolu, vysvětlíme si to. Naštěstí je v tomhle rozumný a je nad věcí. Někdy se před nimi předvádí a snaží se upoutat pozornost, ale to si myslím, že to tak dělají všechny děti v tomhle věku. Já bych o sobě řekla, že jsem hnací motor. Snažím se ho motivovat, kolikrát se mi stane, že musím učitelku upozornit, aby ho vyvolala, že to umí. Myslím, že jsem kamarádi. Chtěla bych, aby věděl, že se na mě může vždycky obrátit pro radu“.

6.4.3 AUTISMUS – aspergerův syndrom

Autismus je považován za pervazivní poruchu. Jde o postižení hluboké a vážné. Jde o člověka, který má poškozenou schopnost porozumět komunikaci a sociálnímu chování a má problémy s vývojem představivosti, že je schopen dát jen malý smysl tomu, co pozoruje, pak jde opravdu o hlubokou poruchu, poruch pervazivní. Postižený má problémy rozlišit gesta a postoje ostatních lidí. Je pro něj obtížné porozumět tomu, co cítíme, co si myslíme a jaké máme úmysly.³⁸

Mezi autistické rysy patří např. : postižení v regulaci sociálních interakcí, neschopnost vytvořit přiměřené vztahy s svými vrstevníky na odpovídající vývojové úrovni, neschopnost adekvátně používat kontakt z očí do očí, výraz obličeje, tělesné postoje a gesta, výrazné zaujetí pro jeden či více stereotypních a omezených zájmů, obsese, fobie a strachy, stereotypní motorický manýrismus (např. plácání, třepetání prsty či rukama nebo pohyby celým tělem), nedostatek spontánních her.

V této kapitole se zaměřím hlavně na **aspergerův syndrom**, jelikož byl diagnostikován následujícím dvěma žákům. Toto postižení nese název podle Hanse Aspegera. Zabýval se pacienty, kteří měli dobrou někdy i nadprůměrnou inteligenci, ale byly u nich určeny některé poruchy, které se objevovaly i u klasického autismu.

³⁸ Slowik. J., *Speciální pedagogika*, Grada, Praha, 2007, ISBN 978-80-247-1733-3, str. 148

V literatuře, *Autismus – zdravotní a výchovné aspekty*, se uvádí několik diagnostických kritérií AS³⁹: nedostatek zájmu o interakci s vrstevníky, nedostatečné uznání společenských norem, společensky a emocionálně nevhodné chování, nepřiměřené trvání na rutinním chování, nepřiměřené nároky na jiné osoby, samotář, nemá blízké přátele, neobratné sociální přístupy, omezené výrazy obličeje, nepoužívá ruce k vyjadřování, staví se k ostatním velmi blízko, gesta jsou velká a neobratná, špatné chápání doslovných i přenesených významů... Ale většina projevů je hodně podobných jako u jiných druhů autismu.

Specifika práce s asistentem

První z velkých problémů dětí s aspergerovým syndromem je neschopnost porozumět společenskému chování. To znamená, že nechápu humor a dvojsmysly, soutěživost, pravidla her jsou pro ně nepochopitelná. Asistent by v prvé řadě měl takovému žákovi pomoci zvládat konfliktní situace se spolužáky. Snažit se oběma stranám vysvětlit situaci a najít společná řešení. Asistent by měl být především kamarád, protože tyto děti mají problém najít si přátele, jelikož neumí vyjadřovat své pocity. Jelikož jsou tyto děti poměrně inteligentní, nemají problémy s učením tak velké jako například děti s DMO. Potřebují, aby se jim někdo věnoval o přestávkách, kdy je čas nestrukturovaný, nemá nic konkrétního na práci. V té chvíli se mnou objevovat nutkavá jednání, která se mohou stát terčem posměchu a šikany ze strany spolužáků. Asistent má na starost komunikaci nejen se žáky ale i s ostatními pedagogy, kteří by měli s asistentem spolupracovat v co nejvíce možné míře. Pokud je dítě na první stupni, učitel se na výuku nemění, proto se žák může dobře adaptovat a zvyknout si. I pro asistenta je práce jednodušší ve spolupráci s jedním pedagogem. Na druhém stupni je problém mnohem závažnější. Nejenom, že se učitelé střídají na předměty, ale každý z nich má na žáky jiné nároky. Tato situace pak stěžuje práci nejen učitelům ale i žákům a lze špatně vytvořit funkční prostředí.⁴⁰

³⁹ Gillberg, Ch. : *Autismus – zdravotní a výchovné aspekty*, Portál, Praha, 1998, ISBN 80-7178-201-7, str. 39 - 42

⁴⁰ Howlin, P. : *Autismus u dospívajících a dospělých*, Portál, Praha, 2005, ISBN 80-7376-041-0, str. 158

Asistenti Marek a Milena pracují se žáky, kterým byla diagnostikována pervazivní porucha autistického spektra neboli aspergerův syndrom. Marek na základní škole praktické a Milena na víceletém gymnáziu.

Marek (cit.):

„Mirek nemá individuální plán. Učí se normálně podle osnov této školy, jako ostatní, ale věřím tomu, že kdyby byl na normální základní škole, tak ho jistě bude mít, protože by asi učivo běžné základní školy nezvládal. Tady je jedna osnova pro všechny s tím, že když jim to nejde, tak se to s ním doučím. Jediné co ode mě potřebuje, je řešení sociálních situací. Ode mě potřebuje, abych mu pomohl řešit nové sociální situace a pomoci při řešení konfliktů se svými spolužáky. Jinak ve výuce ode mě nic nepotřebuje“.

„Ze začátku byly vztahy vůči němu negativní, protože Aspergeři neumí rozeznat gesta, postoje a vtipy ostatních, takže se pořád hádali a byli na sebe zlí. Ale pak, když jsme se o tom začali spolu bavit a já mu to vysvětlil, jak to je, se to změnilo, taky se začal chovat jinak. Navíc bych řekl, že všechny děti jsou tady na tom podobně, takže si nemají moc co vyčítat. Oni pochopili, jak k němu mají přistupovat. Prostě záleží na trpělivosti a důvěře mezi asistentem a dítětem. Taky se začal chovat jinak a oni pochopili, jak k němu mají přistupovat. Myslím, že je to těžší než ho naučit násobilku v matematice, protože mu do hlavy nevidím a je těžké ho odhadnout, co zrovna cítí“.

Milena (cit.):

„Mája ví podle hodinek v kolik skončí hodina, pak se balí a odchází. Problém je, když se ve třídě přetahuje, protože Mája podle hodinek odchází a profesor toto není ochotný akceptovat. Dále Máje vadí neustále změny v rozvrhu, jelikož autistické děti potřebují řád. Asistence by vyhovovalo, kdyby o těchto změnách také věděla, aby mohla Máju na tuto změnu programu upozornit.“

Byla bych ráda, kdybych věděla tyto změny alespoň 10 min dopředu, abych se mohla připravit. Taky bych si chtěla být jistá, že když s Májou vlezu do třídy, budu tam mít stůl a židli. Kolikrát se mi stalo, že jsme pak dalších 10 min obíhala ostatní třídy, jestli nemají židli na víc. Pak by bylo fajn, kdyby ostatní učitelé věděli, co má Mája za problémy a co potřebuje. Mám dojem, že nikdo IVP nečetl, protože stále se setkávám s problémem přetahování hodiny a jejího odchodu přesně o půl. Podle Aply (sdružení

na pomoc dětem s autismem) by měla mít Mája relaxační místnost, místo toho nám škola poskytla malý prosklený kamrlík. Na nás není vidět, ale z druhé strany je zrcadlo, takže se tam každý zastaví a upravuje se. Navíc je na rušné chodbě, hned u dveří, takže je tam pořádně rušno, takže tohle je naše relaxační místnost“.

„ Co se týká spolužáků, mají k Máje hrozný. Nejradši by ji vyloučili ze školy. Oni ji nesnášejí. Prostě jí šikanují. Pokaždé, když odejdu ze třídy, tak se děším, co se zase ve třídě stane. To je taky druhá věc. Snažila jsem se to řešit s třídní, ale ta zase,že to není tak hrozný. Ale já to vidím jinak, protože jsem s ní pořád. Nejvíc mě překvapuje, že jsou klidně schopný jí ty věci dělat i přede mnou. Mít hloupé řeči a tak. Oni ji třeba říkají metr, protože se k ní přiblíží jen na metr a kdo se jí dotkne, tak je jako prašivý. to je hrůza. Navíc, jak Mája nechápe ty všechny projevy slovní narážky, tak si myslí, že je to sranda a opakuje to po nich. A s tím já nic neudělám, protože to tak mají lidé s aspergeovým syndromem. Nechápe, proč s ní nekamarádi. Nemá náhled na sebe. Ona přece nic neudělala, tak proč jí nemají rádi. I když je ona taky provokuje. Absolutní nepochopení jak z jedné strany tak i ze strany druhé“.

7. Vyhodnocení

Tabulka 2

Vyhodnocení odpovědí				
	Alena MŠ	Šárka ZŠ	Marek ŽŠ prak	Milena gym
1.				
oslovila mě škola			x	
inzerce školy	x	x		x
nabídka ÚP				
náhodně				
2.				
VŠ PedF				
VŠ				x
SŠP	x		x	
SŠ		x		
Kurz	x	x	x	x
3.				
ano, VŠ PedF				
ano, SŠ + kurz				
ne, nepotřebuji	x	x	x	x
4.				
moc mi pomohl				
částečně mi pomohl	x	x	x	x
nepomohl				
5.				
vím přesně			x	
nejsem si jistý	x	x		
nevím				x
6.				
ano, vykonávám			x	
záleží na učiteli	x	x		
nevykonávám				x
7.				
vím přesně				
nejsem si jistý	x	x	x	x
nevím				
8.				
ano, potřebuje	x	x	x	x
jak který učitel				
nepotřebuje				
9.				
spolupracujeme vždy			x	
někdy spolupracujeme	x	x		

nespolupracujeme				x

	Alena MŠ	Šárka ZŠ	Marek ZŠ prakt.	Milena gym.
10.				
ano		x	x	
jak s kterým učitelem				
nepovažuji	x			x
11.				
já i učitel pracujeme se všemi žáky			x	
učitel se sám rozhodne	x	x	x	
pracuji s ním pouze já	x	x		x
12.				
integrace všech dětí s handicapem				
integrace jen u některých žáků	x	x	x	x
neintegrovat				
13.				
postavení asistenta ve třídě	x	x	x	x
změna pravomocí asistenta	x	x		x
finanční ohodnocení				x
žádná změna				
14.				
ADHD	x			
DMO		x		
Asper.syndrom			x	x
další				
15.				
podle IVP	x	x		x
podle momentální potřeby	x			x
dle pokynů učitele			x	
16.				
má kamarády	x			
vzájemně si pomáhají		x	x	
nemá kamarády				x

Z rozhovorů je jasné, že by funkce asistenta pedagoga měla projít změnami nebo by se měla upravit tak, aby jako taková měla smysl nejen pro integrované žáky, tak i pro samotné asistenty pedagoga.

První kritérium se týkalo vzdělání respondentů. Zajímalo mě jejich názor na potřebné vzdělání asistentů pedagoga. Vycházela jsem ze zákona č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a změně některých zákonů, kde je psáno, jaké má mít asistent vzdělání k této práci. Je jasné, že studium VŠ je podstatně náročnější než 100

hodin akreditovaného kurzu. Otázkou je, zda asistent s vysokoškolským titulem může být kvalitnějším asistentem než ten, který absolvuje akreditovaný kurz. Nesmíme ovšem zapomínat na to, že student oboru asistent pedagoga na VŠ získá znalosti v oblasti speciální pedagogiky, psychologie a z dalších odborných předmětů, které by velmi dobře využil se žáky se speciálními vzdělávacími potřebami. V akreditovaném kurzu, při délce 80 hodin, nemůže asistent získat ucelené znalosti v těchto oborech ani v dostatečné hloubce.

1. Zajímalo by mě něco o tobě. Jak si se dostal/a k této práci?

Všechny tři asistentky našly práci na internetových stránkách jednotlivých škol, Marek na této škole pracoval jako vychovatel. Rušilo se jeho oddělení a měl dostat výpověď. Jedna třída hledala asistenta pedagoga pro žáka s aspergerovým syndromem, proto byl Marek osloven, zda by tuto práci nechtěl vykonávat. Práci asistenta lze také najít na webových stránkách jednotlivých škol, tak i na stránkách úřadů práce.⁴¹

2. Jaké máš vzdělání?

Dva ze čtyř asistentů má pedagogické vzdělání: Alena - SŠ pedagogická

Marek - SŠ pedagogická

waldorfský seminář

Šárka - umělecká škola

Milena - inženýr ekonomie

3. Myslíš si, že k této práci potřebuješ speciální vzdělání?

Všichni čtyři respondenti se shodli, že nepovažují za nutné speciální vzdělání k této práci. Jak říká Šárka, ani učitel s vysokoškolským titulem nemusí být dobrým učitelem. A toto platí i pro asistenta. Taky je podstatné to, že podle katalogu prací může být asistent zařazen do 4. – 8. platové třídy. Vzhledem k tomuto faktu je otázkou, který vysokoškolsky vystudovaný asistent půjde pracovat jako asistent pedagoga, pokud by měl být zařazen do těchto platových tříd.

Podle respondentů je důležité, aby tuto práci dělal někdo, koho budete tahle práce bavit, kdo se dokáže vcítit do potřeb a pocitů žáka a dokáže mu pomoci. Měl by umět komunikovat a mít i fantazii, aby mohl výuku žákům zpestřit. Z toho vyplývá, že by

⁴¹ Například: Jobs.cz, obor: Výuka a vzdělání, Asistent pedagoga na ZŠ pro 1. st. v Kladně. Dostupný z [www: http:// http://www.jobs.cz/pd/77663493?ref=http%3A%2F%2F](http://www.jobs.cz/pd/77663493?ref=http%3A%2F%2F)
Volná místa školství, str. 1, Asistent pedagoga ZŠ praktická v Říčanech. Dostupný z [www: http://](http://www.pro-skoly.cz/asistent-pedagoga-2811.html)
<http://www.pro-skoly.cz/asistent-pedagoga-2811.html>

asistent měl být: komunikativní, trpělivý, pracovitý, důsledný, ochotný spolupracovat, ochotný dále se vzdělávat a měl by mít: schopnost ovládat své emoce, kladný vztah k dětem a lidem.⁴²

Podmínkou pro kvalitní práci asistenta nestačí však jen chuť a kladný vztah k takovým dětem, ale také odborný přístup. Součástí odborných procesů by měla být správná diagnostika, která určuje postupy ve výuce, použití metodiky a současně sleduje i výsledky vzdělávání. Pedagog s asistentem posuzují nejen negativní, ale především pozitivní momenty vývoji žáka. Výsledkem je pedagogická evaluace, která zajišťuje, jak se jeví žák v určité etapě vzdělávání, jaké kroky se nám nezdařily a jaké zvolit další postupy.

4. Byli jsme spolu na kurzu. Co si o něm myslíš?

Je jasné, že pro Alenu, která vystudovala SŠ pedagogickou, byl kurz jakýmsi opakováním. Šárka si stěžovala na nedostatek odpovědí ze strany přednášejících. Odpovídali málo konkrétně, jako by sami nevěděli odpověď. Podobný názor měla i Milena, ale té šlo především o nedostatek informací o aspergerově syndromu. Pro Marka bylo nejdůležitější to, že získal nové kontakty.

Druhé kritérium bylo zaměřeno na náplň práce asistenta pedagoga. První jeho část byla zaměřená na rozdíl mezi asistentem pedagoga a asistentem osobním. Ve druhé části jsem požadovala po dotazovaných, aby se zamysleli nad náplní asistenta pedagoga. Co by měl a neměl dělat.

5. Řekni mi, jaký je rozdíl mezi asistentem osobním a pedagoga.

Ve všech čtyřech případech je zjevné, že pojem osobní asistent je jim znám, a že vědí, že zásadní rozdíl je v jejich náplni. Osobní asistent nevykonává pedagogickou činnost, jelikož se na něho vztahuje zákon č. 108/2006 Sb. o sociálních službách. Proto tyto odpovědi hodnotím kladně z hlediska informovanosti.

6. Jaká je náplň asistenta?

Tato otázka byla pro respondenty náročná, ačkoliv tuto práci sami vykonávají a absolvovali kurz, ve kterém se toto měli dozvědět. V podstatě jediné, co jsem se dozvěděla je, že asistent se má věnovat dítěti a pomáhat učiteli. Marek tvrdil, že asistent je prostředníkem mezi učitelem, rodičem, školou.

Domnívám se, že takové odpovědi jsou velmi strohé, nic konkrétního neříkající. Je škoda, že právě oni nevědí, co přesně mají vykonávat. Pokud je problém

⁴² Drotárová, Lucie: *Asistent pedagoga- stav v ČR 2006*, IPPP, Praha, 2006, ISBN 80-86856-22-4, str. 92

v neinformovanosti ředitelů a učitelů škol o asistentech, měli by se především právě asistenti podílet na tvorbě náplně práce. Především v PPP by měly odborní pracovníci informovat rodiče o možnosti získání asistenta do třídy, o jeho práci a potřebnosti pro výchovu a vzdělávání dítěte.

7. Vykonáváš to, co je náplní asistenta pedagoga?

Tato otázka vycházela z předešlé. Měli na ni navázat. Avšak nelze navázat na něco, o čem víme tak málo, i přesto, že absolvovali kurz. Jediný Marek řekl, že ano vykonává. Alena svou pozici asistenta moc neřeší, je pro ní důležité hlavně dítě, které má na starost. Milena i přesto všechno řekla, že stále nevím, co vlastně asistent dělá.

Třetí kritérium vycházelo z předpokladu, že asistent má spolupracovat především s pedagogem. Má pomoci učiteli při výuce s integrovaným žákem, nikoliv sedět pouze s integrovaným žákem v zadní lavici. Měl by se řídit pokyny učitele a pracovat se žákem podle IVP. Jelikož je asistent pedagogickým pracovníkem stejně jako učitel, měl být rovnocenným partnerem v pedagogické sboru. Velkým problémem je nezkušenost pedagogů s prací asistenta, neochota s ním spolupracovat.

8. Myslíš si, že tě učitel ve třídě potřebuje?

Všichni respondenti tuto otázku hodnotili kladně. Domnívají se, že integrovaný žák potřebuje více pozornosti, která by nebyla zajištěna, kdyby ve třídě byl jen jeden učitel. Šárka svou pozici vnímá kladně díky pocitu, že učitel si pak s integrovaným žákem nemusí dělat starosti. V této třídě je veškerá pozornost asistenta zaměřená pouze na Štěpána. Učitel pouze žáka přezkouší, aby zhodnotil to, co se spolu naučili. Jelikož Marek pracuje na základní škole praktické, soudí, že by bylo nejlepší, kdyby v takových školách byli ve třídě dva pedagogové, aby se mohli žákům více věnovat. Velmi kladně hodnotím fakt, že není osločován jako asistent, ale učitel. Z Mileniny odpovědi je patrné, že na této škole není podstatné, zda je ve třídě integrovaný žák a asistent. Prioritou školy je vzdělávat velmi inteligentní žáky, proto Máju s aspergerovým syndromem vnímají jako jednu z mnoha, která je někde ve třídě s asistentem. Milena s Májou je každý den několik hodin. Snaží se, aby Májka mohla přes svůj handicap studovat jako ostatní žáci, avšak spolupráce s učiteli je pro ni vyčerpávající a vnímá ji jako zbytečnou, když nikdo z pedagogů nebere v potaz Májino postižení a její integraci ve škole.

9. Jaká je vaše spolupráce, čím jsi mu nápomocný/á?

U Aleny je spolupráce s pedagogem chladná. Když spolu mluvit nepotřebují, tak nekomunikují. Když má Alena snahu o zapojení Aničky do kolektivu, učitelka jí

sdělí, co budou dělat, ale s tím, že by bylo lepší, kdyby šli někam jinam. Tento fakt působí velmi negativně nejen na Aničku, jelikož ji svým způsobem učitelka separuje od ostatních, aby předešla konfliktu, ale i úloha asistenta není naplněná. Pak nemůžeme hovořit o integraci. Šárka je v podobné situaci. Jak sama říká, každý je na svém „písečku“, učitelka si Štěpána průběžně přezkušuje z toho, co se s Šárkou naučil. Co se týká Marka, řekla bych, že má nejlepší pozici ze všech respondentů. Jediný z nich netráví se žákem většinu času. Spolupracuje i s ostatními žáky formou malých skupin, kde se společně mohou zapojit jak Mírek, tak i ostatní spolužáci. Výhodou je, že jako asistent má v náplni práce hudební a pracovní výchovu, ve který se může plně realizovat.

Pro Milenu bylo obtížné na tuto otázku odpovědět, jelikož pracuje na víceletém gymnáziu, kde se učitelé střídají na jednotlivé předměty. Málo který učitel řeší při hodině přítomnost Máji. Milena má pocit, že individuální plán nečetl skoro žádný s učitelů. Jelikož má Mája specifické potřeby jako např. přesně po zvonění odchází, když nechce tak nemluví, pokud jí nejde písemka, roztrhá jí atd. Její chování může občas způsobovat problémy při hodinách. Pokud učitel neví, že má ve třídě žáka se speciálními vzdělávacími potřebami, může se domnívat, že je Mája drzá, že učitele nerespektuje. Milena se ze začátku snažila komunikovat s učiteli, což se však míjelo účinkem, učitelé Mileniny připomínky nerespektovali.

10. Považuješ se rovnocenný/á s učitelem?

Asistent je pedagogickým pracovníkem, proto by měl být rovnocenným partnerem pro učitele. Navíc kladné vzájemné vztahy udržují ve třídě harmonii a spolupracuje se daleko lépe. Je však zajímavé, že Alena se za rovnocennou s učitelem nepovažuje. Domnívá se, že by to učitel ani nedopustil. Vnímá sebe sama jako druhořadou, jako „děvečku pro všechno“, což si myslím, že je nemotivující. Šárka se za rovnocenného partnera s učitelem považuje, ale není si jistá, zda je to jejím věkem nebo získanými zkušenostmi z pedagogických let. Marek je skromným člověkem, to že se nepovažuje za rovnocenného, je z úcty k učitelům. Výhodou pro Marka je, že zde pracoval jako vychovatel, proto ho ostatní učitelé dobře znají a myslím si, že pozice asistenta ho nijak nesnížila v podvědomí svých kolegů. Milenina odpověď je velmi jasná a stručná. Z rozhovoru vyplývá, jak už bylo řečeno, že Milena nemá u nikoho ve škole zastání. Poslední kritérium bylo zaměřené na žáky, se kterými tito asistenti pracují. Zajímalo mě, jak oni jako asistenti se žákem pracují, co konkrétního pro žáky dělají apod. Navíc

pracují s integrovanými žáky každý den a proto se domnívám se, že i oni mají co říct k integraci.

11. Jako asistent máš na starost jednoho žáka. Na kurzu nám ale říkali, že asistent je ve třídě proto, aby učitel měl čas na integrovaného žáka. Co si o tom myslíš?

Musím konstatovat, že jediný Marek opět odpověděl pozitivně a to tak, že u nich ve třídě to takto funguje. Šárka s tímto zásadně nesouhlasí. Domnívá se, že učitelka se nechce integrovaným žákem zabývat, proto ho přenechá asistentovi. Alena pracuje především s Aničkou, která je pro ní nejdůležitější, a volbou učitele, s kým momentálně pracovat, neřeší. U Mileny je situace vyhrocena tím, že jí bylo zakázáno pracovat s jinými dětmi.

Ve čtvrtém kritériu jsem chtěla ukázat, jak asistenti pracují se žáky se speciálními vzdělávacími potřebami na různých typech škol. Dále mě zajímal jejich názor na integraci žáků s handicapem do běžných základních škol.

12. Co si myslíš o integraci. V čem jsou její +/- ?

V této otázce se objevuje opět shoda mezi asistenty. Všichni hodnotí integraci žáků kladně. Žáci se začlení mezi zdravé děti, vzájemně se naučí pomáhat si a vnímat jejich přítomnost. Umožňuje žákům s handicapem prožívat plnohodnotný život. Pokud budou pracovat ve speciálních školách speciální pedagogové, může se i zde dostat žákům se speciálními vzdělávacími potřebami dobrého vzdělávání a kvalitní péče. Šárka navíc dodává, že si myslí, že by jiné další děti potřebovaly individuální přístup. Při dobré organizaci výuky by se mohl asistent věnovat i jiným žákům, aby nenabíli dojmu, že integrovaný žák má jakési výhody. Všichni se také shodli na tom, že integrace za každou cenu nemá smysl.

13. Je něco, co bys na této práci změnil/a, kdybys mohl/a ?

Alena by si přála, aby asistenti byli bráni více jako rovnocenní partneři s učitelem. Integrace žáků je pozitivní posun ve vzdělání žáků se SPU, ale je třeba vytvořit pro žáka podmínky v konkrétní škole, ne však jen s cílem získání finančních prostředků, jak se mnohdy jeví. Šárka by chtěla, aby asistent mohl více rozhodovat sám o práci žáka s ohledem na jeho potřeby, a aby mu byla dána větší samostatnost. Marek by potřeboval pracovat méně hodin, aby měl více času na přípravu. Navíc by uvítal změnu, která se týká především integrovaného žáka. Marek by navrhoval, aby asistent měl ve své péči víc žáků, aby se něm postupně stali nezávislí. Milena měla k této otázce mnoho připomínek. Ale veškerá její přání bych shrnula do jednoho: „ Aby mě někdo poslouchal“.

14. S jakým postižením máte ve třídě integrovaného žáka?

Jak už bylo řečeno, Alena pracuje v mateřské škole s Aničkou, které byl diagnostikován syndrom ADHD. Šárka je asistentem na základní škole pro Štěpána s DMO. Marek pracuje na základní škole praktické s Mirkem, kterému byl diagnostikován aspergerův syndrom. Poslední Milena je na víceletém gymnáziu a Máje byl diagnostikován rovněž aspergerův syndrom spolu s ADHD.

15. Popiš, jak s takovým žákem pracuješ. Jaké má speciální vzdělávací potřeby?

Každé postižení si žádá jiné potřeby. Práce u těchto dětí je rozličná nejen v přípravě pro učitele a asistenta, ale i v míře vzdělávání. U Aničky v mateřské škole je jasné, že spíše potřebuje někoho, kdo usměrní její chování. Z pohledu ADHD nepotřebuje ve škole speciální pomůcky ani IVP.

U Štěpána je třeba, aby Šárka vytvořila výukové pomůcky, které mu pomohou lépe pochopit látku, například jak bylo uvedeno slabikové kartičky, čtenářské okénko apod. U Mirka je jasné, že tato škola má svůj vzdělávací program, který zvládá bez individuálního vzdělávacího plánu. Od Marka požaduje, aby mu pomohl zvládat konflikty se spolužáky, aby ho naučil, jak se má chovat ke spolužákům a pedagogům. Milena má stejný úkol jako Marek, navíc je problém v tom, že probíraná látka je mnohdy náročná a Milena ji sama nezvládá. Proto se převážně věnuje tomu, aby se Mája zapojila do kolektivu třídy a byla rovnocenná svým vrstevníkům. Aby jí spolužáci pochopili a pomohli jí školu zvládnout.

16. Jak se daří ve třídě integrovanému žákovi?

V této otázce mě nejvíce zarazily odpovědi Mileny. Z její výpovědi vyplývá, že Máju ve třídě šikanují. A to i přesto, že vedle ní je Milena jako autorita. Dělalí ji naschvály, pokřikují na ní nevhodná slova. Nejhorší na celé situaci je, že Milena nemá nikde zastání. Přestože Milena upozorňuje pedagogy na nevhodné chování žáků k Máje, jsou k těmto sdělení pasivní. Myslí si, že by se tato skutečnost měla řešit na úrovni vedení školy, popřípadě s rodiči. Bylo by třeba zvážit, jestli taková škola je vhodná pro integraci Máji, i když má nadprůměrný intelekt. Pro tuto žákyni je třeba vytvořit takové prostředí, které by vedlo k eliminaci negativního chování, a naopak podmiňovat chování žádoucí. Druhá závažná věc je, že Mája díky aspergerovu syndromu tyto narážky nechápe, vnímá je jako legraci a opakuje vulgarismy po nich. Navíc jí to nelze z důvodu handicapu vysvětlit.

16. Jaké má žák vztahy s učitelem a asistentem?

Dotazovaní se shodli, že by vztahy měly být kladné. Bez hádek mezi asistentem a pedagogem, bez snižování autority mezi oběma přítomnými. K žákovi by měli být všichni zúčastnění trpěliví a ochotní s ním pracovat, rozvíjet jeho schopnosti a respektovat jeho individuální potřeby. Individuální přístup má své opodstatnění, ale bývá málokdy akceptováno. Je třeba brát v úvahu kolik činností musí učitel v průběhu vyučovací hodiny provádět. Je obtížné se zabývat individuálně integrovanému žákovi na jedné straně a zároveň vyučovat zbytek třídy. Z těchto důvodů není často jiné cesty než kvalitní spolupráce učitele s asistentem pedagoga s cílem umožnit žákovi samostatně pracovat, myslet, získávat nové poznatky, hledat a odstraňovat chyby v chování.

Z vyhodnocení odpovědí vyplývá, že mimo Marka byly všechny respondentky přijaty na základě inzerce školy. Dva z nich vystudovali střední pedagogickou školu, třetí školu uměleckou a poslední je vysokoškolák v oboru ekonomie. Je jasné, že by se asistenti pedagoga měli dále vzdělávat, aby jejich práce byla kvalitní. Pokud učitel není speciální pedagog, měl by být alespoň asistent v tomto oboru vzdělán, aby mohl dobře pracovat se žákem se speciálními vzdělávacími potřebami. Není vhodné se domnívat, že k této práci postačí pouze cit a trpělivost k těmto žákům. Ze všech rozhovorů vyplývá, že nejlepší pozici jako asistent má Marek.

Spolupracuje s třídním učitelem, může se ve škole rozvíjet nejen jako asistent, nepracuje pouze s jedním žákem, ale s celými skupinami. Je dobře, že právě na takové škole je pozice asistenta dobře zavedená, jelikož i práce se žáky se speciálními vzdělávacími potřebami ke kvalitní. Zde se ukazuje, že i na speciálních školách může být výuka i atmosféra školy kvalitní a některým žákům se může tady dařit lépe než při integraci do běžných základních škol.

Milena je ve své práci v opačné situaci. Milena pracuje na víceletém gymnáziu, kde má na starost žákyni s aspergrovým syndromem. Překvapilo mě, jak je Milena z této práce unavená a neví si často rady. Aspergrův syndrom je postižení, které od druhých vyžaduje hodně trpělivosti a pochopení. Což, jak sama řekla Milena, je někdy velmi vyčerpávající. Sice se naučila Májiny projevy akceptovat a přijímat, ale díky ADHD jsou její projevy více hlasité a emočně zbarvené. Je jasné, že v tomto případě je asistent pedagoga zbytečný. Nejenom, že nikdo nemá zájem se Májou zabývat, ale ani Milena nemá u nikoho zastání. Díky této neochotě ze strany vyučujících

i školy se Milena domnívá, že veškerá práce s Májou je na této škole zbytečná a otázka je, zda by se Máje na jiné škole nedařilo lépe.

Alena pracuje v mateřské škole. Ona je první asistent na této škole, stejně tak Anička, která je prvním integrovaným žákem. Když nastoupila, nevěděli, jaká je její náplň práce. Naštěstí byla ve třídě s hodnou paní učitelkou, která byla ochotná se Aničce věnovat a hledat možnosti k vzájemné spolupráci. Vše se změnilo s příchodem jiné paní učitelky, které bylo zjevně nepříjemné být na třídě společně s Alenou a neměla zkušenosti s integrací žáků. Proto je raději posílala pracovat jinam, a když nemusela, tak se Aničce nevěnovala.

Šárka pracuje na základní škole u žaka s DMO. Šárka má pocit, že jí třídní učitelka moc nepomáhá. Ponechává všechnu práci se Štěpánem na ní. A nakonec přijde jakoby k hotovému, kdy si ho jenom přezkouší. Patrné je, že zde nefunguje komunikace mezi nimi. Jako kdyby každá z nich byla ve třídě za jiným účelem.

Funkce asistenta pedagoga se podotýká s problémem malé informovanosti a vzájemné nekomunikace mezi učiteli a asistenty.. Aby nedocházelo k rozporům, je třeba se nejprve na asistenci ve škole důkladně připravit. Zjistit si, jaké má asistent pravomoci, jak konkrétně bude pracovat s integrovaným žákem v jednotlivých hodinách. Učitelé by se měli dohodnout s asistentem, co od něho požadují, aby nebyli asistenti využíváni i pro méně atraktivní práce, a aby nepřebírali zodpovědnost za učitele. Je třeba vybrat někoho, kdo má pro tuto práci vzdělání, protože asistent bude pracovat se žákem s handicapem a je možné, že by asistent bez vzdělání a zkušeností nadělal více škody než užitku. Je důležité, aby si pedagog, se kterým bude asistent ve třídě, uvědomil, že asistent ho nepozoruje a nehodnotí jeho práci, ale naopak je ve třídě pro učitele, aby mu mohl lépe s dítětem pracovat. Měla by být mezi nimi vzájemná důvěra. Stejně tak by se měl asistent dále vzdělávat. Měl by vědět, jaká bude jeho činnost ve třídě, sám by se měl zajímat o integrovaného žaka a jeho potíže. Marek má pravdu v tom, že by se asistenti pedagoga neměli představovat jako asistenti k žákovi, jelikož to není zcela pravda už z názvu samotné funkce. Závěrem je nutné říci, že asistent pedagoga je pedagogický pracovník, proto má stejné pravomoci jak učitel, to znamená, že by učitel neměl dávat asistentovi najevo, že je někdo víc. Asistent je ve třídě proto, aby mu pomohl s výukou integrovaného žaka, pomohl žákovi začlenit se do kolektivu, a ne aby ho od této zodpovědnosti vysvobodil. A jelikož vykonává přímou pedagogickou činnost, má i zodpovědnost za žáky jako pedagogický pracovník.

8. Závěr

Na konci roku 2008 to budou 3 roky, co jsem nastoupila do mateřské školy jako asistent pedagoga. Jak jsem již řekla, já osobně jsem měla štěstí na pedagogický sbor i na kolektiv třídy. Mí dva žáci, které mám na starost, jsou bezkonfliktní, nemáme spolu žádné problémy. Navíc jsou často nemocní, takže mám možnost trávit čas ve třídě i s ostatními dětmi. Pravdou je, že ze začátku trvalo než si na mě učitelky zvykly. Chápu, že není lehké mít někoho vedle sebe, kdo pozoruje jejich práci. Naštěstí pochopily, že já nemám zkušenost s tak malými dětmi, proto díky nim získávám zkušenosti. Musím říct, že doposud jsme mezi sebou neměly žádné konflikty.

Z těchto rozhovorů pro mě vyplývá, že i když funkce asistenta pedagoga je zavedena již několik let, jsou stále školy, které na ně nejsou připravené. Ředitelé a pedagogové jsou mnohdy málo informováni, jaké jsou asistentovy pravomoci a co by měl asistent vlastně ve třídě vykonávat. Opět je to ale o vzájemné komunikaci dospělých lidí, pro které by měl být prioritou integrovaný žák.

Touto prací jsem se snažila ukázat, jak pro některé lidi může být práce asistenta pedagoga náročná, když pracuje v prostředí prostředí, které není motivující. A jaké mohou mít asistenti rozličné problémy, i když dělají tutéž práci. Společně jsme se snažili přijít na změny, které by mohly tyto problémy zmírnit nebo odstranit. Zmínila jsem se o nich ve vyhodnocení. Jak jsem napsala v úvodu, chtěla jsem zjistit, co vědí asistenti o své práci, jak probíhá asistence v praxi a pokusila jsem se srovnat skutečnost s legislativou. Na závěr bych chtěla popřát všem asistentům, aby jejich práce byla více doceněná, a aby poznali kolektiv pracovníků, kteří budou spolupracovat jako jeden tým a prioritou pro ně bude vždy žák a jeho kvalitní vzdělávání.

9. Použitá literatura

- Drotárová L.: *Asistent pedagoga – stav v ČR 2006*, IPPP, Praha, 2006, ISBN 80-86856-22-4
- Gillberg., Ch.: *Autismus – zdravotní a výchovné aspekty*, Portál, Praha, 1998, ISBN 80-7178-201-7
- Howlin, P. : *Autismus u dospívajících a dospělých*, Portál, Praha, 1997, ISBN 80-7367-041-0
- Jucovičová, D.: *Metody práce s dětmi s LMD – především pro učitele a vychovatele*, D&H, Praha, 1997
- Reifová, S.: *Nesoustředěné a neklidné dítě ve škole*, Portál, Praha, 1999, ISBN 80-7178-287-4
- Stehlík, A.: *Dítě s mozkovou obrnou v rodině*, Avicenum, Praha, 1977
- Slowík, J.: *Speciální pedagogika*, Grada, Praha, 2007, ISBN 978-80-247-1733-3
- Szachtová, A.: *Vybrané kapitoly z pedagogické psychologie*, ZČU, Plzeň, 2000, ISBN 80-7082-637-1
- Teplá, M, Šmejkalová H. : *Základní informace k zajištění asistenta pedagoga do třídy, v níž je vzděláván žák nebo žáci se zdravotním postižením* , IPPP ČR, ISBN 978- 80-86856-35-3
- Zelinková, O.: *Pedagogická diagnostika a individuální vzdělávací plán*, Portál, 2001, ISBN 80-7178-544-X

internetové zdroje:

- Nedokonalý svět asistentce, Učitelské noviny č. 63/2002

<http://www.ucitelskenoviny.cz>

- Tématická zpráva – Asistent pedagoga pro děti, žáky a studenty se speciálními vzdělávacími potřebami, 2006

<http://www.vlada.cz>

- Vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských zařízeních

<http://www.msmt.cz>

- Vyhláška č.73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných

<http://www.msmt.cz>

- Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání

<http://www.msmt.cz>

- Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a změně některých zákonů

<http://www.msmt.cz>

- Zákon č. 108/2005 Sb., o sociálních službách

<http://www.mpsv.cz>

- Informace MŠMT k zabezpečení vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami s podporou asistence č. j. 14 453/2005-24

<http://www.rvp.cz>

- Katalog prací, Nařízení vlády č.469/2002

<http://www.mpsv.cz/>

- Školský vzdělávací a informační portál

<http://www.app.edu.cz>

- Institut pedagogicko - psychologického poradenství

<http://www.IPPP.cz>

- Stručný výkladový slovník – SYSIFOS

<http://www.sysifos.cz>

- Wikipedie – otevřená encyklopedie

<http://www.cs.wikipedia.org>

- Doktorka.cz

<http://www.nemoci.doktorka.cz>

- Středisko služeb školám a zařízením pro další vzdělávání pedagogických pracovníků, Hodonín

<http://www.ssshodonin.cz>

- Služba škoie Mladá Boleslav

<http://www.sskolemb.cz>

- ZŠ a SŠ pro žáky se specifickými poruchami chování, NA Zlíchově, Praha 5

<http://www.speczs.cz>

- Fakultní ZŠ Barrandov II., Praha 5

<http://www.fzsbarr.cz>

- Katedra pedagogiky, PdF OU

<http://www.osu.cz>

- Pedagogická fakulta MU v Brně

<http://www.ped.cuni.cz>